

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

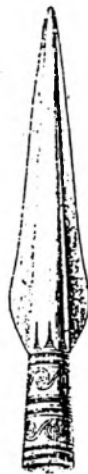
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

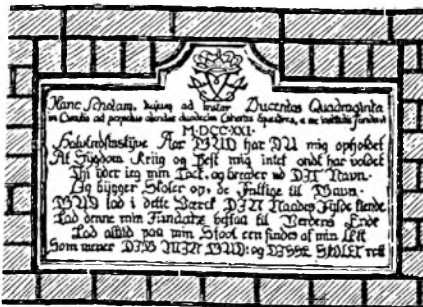
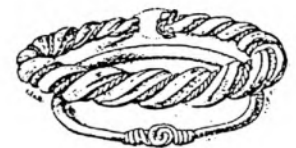
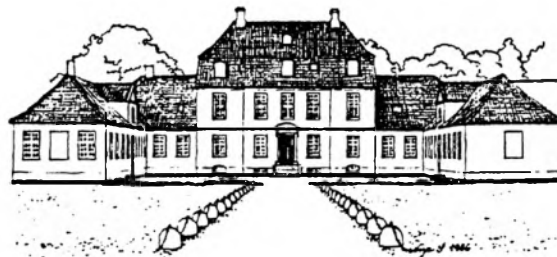
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ISSN 0905 8834

Årsskrift 2012 Ledøje-Smørum Historisk Forening og Arkiv

**Årsskrift 2012
Ledøje-Smørum
Historisk Forening
og Arkiv**

Foreningens bestyrelse

Formand	Anni Agerskov	4465 4720
Næstformand	Inga Nielsen	4497 3696
Kasserer	Niels Henrik Rank	4465 1900
Sekretær	Inga Nielsen	4497 3696
	Finn Sølvbjerg Hansen	4465 9927
	Hans Bindslev	4497 6668
	Line Ludvigsen	4465 3547
	Knud Remi Christensen	4466 3452
Suppleant	Hannah Rank	4465 1970
	Bent Thygesen	4497 5054
Revisorer	Ebbe Engmark	4465 2829
	Svend Waltenburg	4466 0251
Suppleant	Birgit Kragh Larsen	4465 9291

Historisk Forenings Samling

Adresse Smørum gamle Skole
Smørum Bygade 35
2765 Smørum

Åbningstid 1. søndag i måneden kl. 13-16

Lokalhistorisk Arkiv

Adresse Smørum gamle Skole
Smørum Bygade 35
2765 Smørum

Arkivleder Rolf Kjær-Hansen

Telefon 4497 1167

Åbningstid Hver torsdag kl. 10-13

1. lørdag i måneden kl. 11-13
(undtagen helligdage og juli måned)

Indhold

Forord	3
Den tidlige kortlægning af vor egn	4
Krybskytteri i Ledøje?	13
Skoleholdere i Smørumovre i 1700-tallet.	20
Da en luftballon landede i Smørum Sogn	25
Slagtermester Schultz fra Ledøje.	29
Grundejerforeningen Stangkær	37
Om at vælge byggegrund i Smørumnedre	44
Ledøje-Smørum Viseforening 1980-2011	46
Nye genstande	54
Turen til Norditalien.	59
Lokalarkivet 2012	62
Historisk Forening 2012.	63

Ved citat fra Årsskriftets artikler skal kilde angives.

Årsskrift 2012

Redaktion Anni Agerskov

Hans Bindslev

Knud Remi Christensen

Line Ludvigsen

Inga Nielsen

Layout Fredi Paludan Bentsen

Tryk Chronografisk. Tlf.: 8730 3101

Forord

Året 2012 har på flere måder været anderledes. For det første har det været et meget travlt år på grund af jubilæumsarrangementet i juni og kort tid efter et arrangement ved Svenskestenen i samarbejde med Egedal Arkiver og Museum. Et foredrag i september med pannediskussion i forbindelse med kommunens deltagelse i Golden Days var også et nyt tiltag.

2012 er desuden året, hvor bestyrelsen har valgt at ændre Årsskriftet. Udnyttelse af konkurrencen i trykkerbranchen har muliggjort en udgivelse i farver til stort set samme pris som hidtil. Vi håber, at Årsskriftet dermed får et løft, så det fremstår mere læsevenligt og moderne.

Endelig har vi valgt samtidig med Årsskriftet at udgive et tillæg, som belyser foreningens 40-årige historie, idet det nu - måske i modsætning til om ti år ved 50-års jubilæet - er muligt at få levende, mundtlige beretninger fra de mennesker, der gennem forskellige perioder har spillet en afgørende rolle for foreningens virke.

Der er aldrig sket større ændringer i Ledøje-Smørumshistorie end i 1970'erne, da området gik fra at være et bondesamfund til at blive et forstadsområde til København præget af parcelhuskvarterer. To artikler ”Grund ejerforeningen Stangkær” og ”Om at vælge byggegrund

i Smørumnedre” belyser denne tid. Historisk Forening efterlyser flere beretninger fra 60'erne og 70'erne, om hvordan det var at flytte til Ledøje-Smørum, om mødet med den gamle befolkningsgruppe og de mange nye naboer, om hvordan det var at være selv- eller medbygger eller om opstarten af nye foreninger. Målet er igen at fastholde denne spændende del af områdets historie, mens tid er. Hvis du ligger inde med den slags beretninger, så kontakt endelig Historisk Forening.

I arbejdet med historisk stof er der et krydsfelt mellem erindringer og dokumentation. F.eks. modtog redaktionen i år spændende håndskrevne erindringer, der fortalte om et mord i Ledøje i midten af 1800-tallet. Ved et forsøg på dokumentation af stoffet, ser det imidlertid ud til, at begivenheden fandt sted ved Frederiksdal. Når artiklen herom alligevel bringes i Årsskriftet, er det, fordi den udover at være en god historie også viser et af dilemmaerne ved arbejdet med historien.

Til sidst skal der lyde en stor tak til alle vore skribenter og sponsorer, herunder Dansk Lokalhistorisk Forening, for økonomisk støtte. Uden denne hjælp var det ikke muligt at udgive Årsskriftet. Vore medlemmer, sponsorer, skribenter og øvrige læsere ønskes en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

God læselyst!

Anni Agerskov og Inga Nielsen

Den tidlige kortlægning af vor egn

af Nils Erik Andersen, Veksø

Før man fik kort, brugte man mundtlige eller undertiden skriftlige beskrivelser til at finde vej. Ruten blev da angivet ved hjælp af let genkendelige detaljer i landskabet, dvs. kirker, herregårde, kroer og landsbyer, suppleret med afstandsmål, f.eks. i form af halve eller kvarte dagsrejser til fods eller til hest. Egentlige landkort over en egn, en landsdel eller en nation - set i sammenhæng med verden udenom - kom med renæssancen i 1500-tallet. Men der var lang vej til vor tids kort.

Det var trykkunsten med træsnit eller kobberstik – en ny teknologi – som gjorde kort mulige. Og så naturligvis en forbedret geografisk viden fra rejsende til lands og til vands. Et meget skitseagtigt Danmarkskort var med i verdens første atlas, trykt i Amsterdam i 1570. For vor egns vedkommende viser det kun København, Køge og Roskilde, i øvrigt meget upræcist. Det er tydeligt præget af viden, som er skaffet tilveje af søførende handelsfolk. Uanset kvalitet og præcision var der imidlertid penge i at udgive kort, og hollænderne var driftige forretningsfolk.

For konger og magthavere blev kortlægning fra dette tidspunkt en oplagt mulighed til at demonstrere højhed over landområder. Indtil sent i 1500-tallet var der dog ingen danskere på banen. Det nye kom – som det altid har været tilfældet – sydfra. Kong Frederik II's slesvigholstenske statholder fik en matematiker, Marcus Jordan, til at udarbejde kort over såvel hertugdømmet, Slesvig-Holsten, som over resten af Danmark, dvs. Jylland og Øerne. Det kom i 1588, ligeledes trykt og udgivet af en hollænder¹. Initiativet var således stadig på sydlige hænder, men var dog kommet tættere på!

Dette kort viser en del detaljer, som er meget ujævnt fordelt rent geografisk. På vor egn er der ud over København, Køge og Roskilde kun en markering for Knardrup Kloster. Netop omkring 1560 var klosteret dog brudt ned, efter at det havde været i brug i over 200 år. Så det siger lidt om både aktualitet og konkret viden bag udgivelsen.

Under Frederik II's efterfølger, den initiativrige Christian IV, kom der mere gang i dansk kortlægning. Den nyeste teknologi inden for landmåling og kartografi var nu tilgængelig efter Tycho Brahe, som også havde udviklet en præcis teknik til breddemåling (polhøjdebestemmelser). Desuden havde han indført triangulering, og det var – indtil GPS'en kom i vor tid – den teknik til opmåling, som universelt igennem århundreder anvendtes til at konstruere kort. Selvfølgelig med løbende forbedringer og udvikling.

Christian IV lod i 1631 en tysker, matematikeren Lauremberg, ansætte til kortlægning. De kort, som kongen bestilte og betalte for, lod imidlertid vente på sig. I dag ved vi, at der var en helt speciel historie knyttet til det udeblevne resultat. Kort fortalt havde Lauremberg faktisk optegnet et ret detaljeret Sjællandskort i måle-

Fig. 1. Det første kort over vor egn, som viser detaljer, er udgivet af Janssonius i Amsterdam. Det er tegnet og opmålt af Johannes Lauremberg, som arbejdede fra Sorø i årene 1631 - 47 og fik betaling for arbejdet med Sjællands kortlægning af Christian IV. Smorums Herrit er markeret med Liddo, Smorum, Balderup og Molö. Mod syd ses Herrestederne, Bryndbyerne og såmænd også Kroen, som er den meget gamle Roskilde Kro ved landevejen mellem København og Roskilde. Den lå lige syd for nuværende Albertslund. Mod nord skimtes Wexö ved en snoning på Værebroså. Gengivet udsnit efter kort nr. 59 i Niels Nørlund: Danmarks Kortlægning 1942. Eget arkiv.

stokken 1:25.000. Det havnede dog uden kongens viden i Holland¹, hvor det blev udgivet i 1649. For vort nord-sjællandske område er dette kort imidlertid det første, som begynder at vise detaljer (Fig. 1).

Ny opmåling og korttegning

Inden dette forløb var kongen i 1640'erne blevet opmærksom på en yngre slesviger, Johannes Mejer (Fig. 2). Som selvlært kartograf havde han for den gottorpske hertug udført store kortlægninger af hertugdømmerne Slesvig og Holsten i årene op til 1640. I 1642 blev han derfor af kongen antaget til en opmåling og kortlægning af den jyske vestkyst fra Glückstadt ved Elben til Varde. Mejers arbejde blev kongen så tilfreds med, at han også fik andre opgaver. Han blev derfor udset til at afløse nævnte Lauremberg, som kongen var blevet utilfreds med.

Denne udnævnelse blev baggrunden for et ganske detaljeret kort over vor egn (Fig. 6). Særlig interessant er det, fordi kortet kun findes som rentegning fra Mejers hånd på Det kgl. Bibliotek. Kortet blev således aldrig udført som kobberstik. Det er dateret 1649. Nogle detaljer omkring dets tilblivelse kendes, men først lidt om Mejer. Man ved, at han i januar 1647 udnævntes til kongelig kartograf med en fast løn på 300 rigsdaler årligt. Alle udgifter til rejser, heste, vogne og hjælpere skulle oveni betales af de lokale myndigheder i de egne, hvor han arbejdede. Der var tale om en 6-årig kontrakt. Det var i tiden et betydeligt beløb. En orlogskaptajn i flåden oppebar tilsvarende årligt kun 100 rigsdaler plus to uniformer^{1, 2}. Til gengæld for kontrakten havde Mejer måttet love den utålmodige Christian IV, at der skulle foreligge et færdigtegnet "specialkort" hvert halve år. Det har givetvis været en stram tidsplan.

Samtidig med udnævnelsen i vinteren 1647 beordrede kongen ham straks af sted til Nordjylland for at lave

Fig. 2. Dette portræt af Johannes Mejer med hans autograf er et udsnit af en planche fra 1651 tilegnet Frederik den III. Som en hyldest til Tycho Brahe viser Mejers planche dennes opfattelse af jorden som centrum for solen med planeterne. I rammen fornedan anbragte han Tycho Brahes portræt i det ene hjørne og sit eget i det andet! Foroven i Mejers portræt står hans valgsprog på latin. På dansk lyder det: Fra Gud har vi alt. Pinacotheca Dano Norvegia, Det Kongelige Bibliotek. Foto: Nils Erik Andersen.

opmålinger. Derfor er opmålingen til kortet over vor egen sandsynligvis sket tidligere. Det er et af i alt 5 specialkort, som dækker hele Nordsjælland og Odsherred. Arbejdet i terræn blev normalt udført fra april/maj til oktober, hvor dagene var tilstrækkeligt lange til, at dagslyset kunne udnyttes. Mejers metode var at nedfælde landskabets markante punkter på et medbragt målebordsblad af papir ved hjælp af sigtemidler og udstyr som kompas og vaterpas (Fig. 3). Denne årstid har foruden dagslyset også budt på de bedste muligheder for at færdes i et vandfyldt og bakket område med få og dårlige veje, som dengang var det normale. Mejer er blevet kendt som en usædvanlig hurtigt arbejdende kartograf. Han var god til den mere overordnede fastlæggelse af områder og de store landskabelige træk. Med vore øjne var han dog noget upræcis med detaljerne. Man kan derfor sagtens forestille sig, at han har tegnet dette kort ud fra relativt beskedent feltarbejde. Man ved

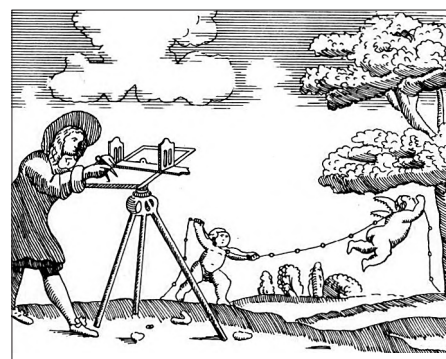

Fig. 3. En skitse fra en gammel bog om landmåling, udgivet 1615. Den viser landmåleren i aktion med målebord og vinkelmåler. Til overflod er hans hjælpere her to små engle, som holder i hver sin ende af en jernkæde, som man kunne bruge til at fastlægge længden af en basislinie jf. fig. 4. Gengivet efter Erling Pade: Milevognen. Privattryk 1976.

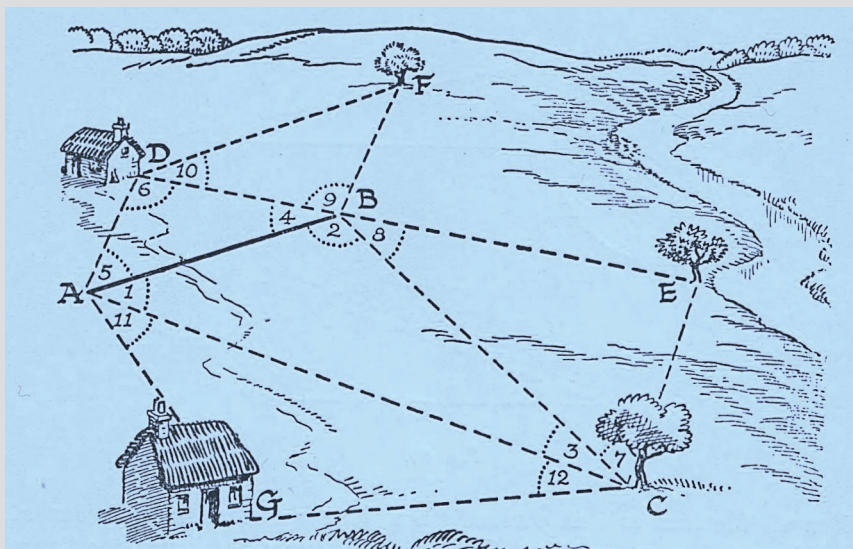

Fig. 4. Eksempel på landmålerens fremgangsmåde ved opmåling til triangulering og udtegning af et kort. Landmålerens position B ligger på en valgt hovedlinie gennem det område, som skal kortlægges på begge sider af hovedlinien. Basislinien AB er valgt og dens længde udmålt med målekæde eller milevogn (jf. fig. 3 og 5). Herefter bestemmes vinklerne 1, 2 og 3 i trekanten ABC med et vinkelmål fra begge positioner A og B. Så kan sidelængderne AC og BC beregnes og dermed danne udgangspunkter for nye trekanter, vinkelbestemmelser og nye beregninger. Kernen i triangulering er således hele tiden at flytte sig på en kendt måde og skaffe sig kendskab til en længde og to vinkler. Så "kører" matematikken! Indtil der skal skiftes papir!

Gengivet efter: Lancelot Hogben, *Matematik for Millioner*, Gyldendal. Eget arkiv.

således, at han med få hjælpere selv opmålte 4 herreder øst for Haderslev på 25 dage. Det viste kort dækker i øvrigt netop 4 herreder: Smørum, Sokkelund, Sømme og Jørlunde (samt noget af Tune).

Kongens død i 1648 har nok betydet mindre tidspres for aflevering af de bestilte specialkort, så rentegningen har fået lov til at vente til 1649, således som kortet angiver. Som nævnt blev dette kort og andre specialkort, i alt kendes 43 fra Jylland og 33 fra øerne og Skånelandene øst for Øresund, aldrig udgivet og trykt som kobberstik. Videre om Mejer er der blot at tilføje, at Frederik III i 1653 ved kontraktudløbet fornyede hans ansættelse som kongelig matematiker. Dog blev hans løn nedsat fra 300 til 200 rigsdaler. Formentlig fordi nogle af hans

kort var med i en holstensk bogudgivelse, hvor der var statsretslige redegørelser, som kongen, der var hertug af Holsten, ikke billigede. Mejer fortsatte som kongens kartograf, indtil svenskekrigene i slutningen af 1650'erne satte en stopper for både aktiviteterne og den kongelige interesse. Han levede tilbagetrukket i fødebyen Husum til sin død i 1674, 68 år gammel².

Gennemgang af kortet side 8

Kortets højre side angiver geografiske bredder, som spænder fra $55^{\circ} 40'$ til $55^{\circ} 53'$, dvs. over i alt 13 bueminutter. Vandret er der nogle længdemarkeringer, som dog umiddelbart er uden samme interesse som breddeangivelserne, fordi man først ca. 100 år senere fik kronome-

Fig. 6. Udsnit af et håndtegnet specialkort over en del af Nordsjælland ved kartografen Johannes Mejer, udtegnet 1649. Titlen er: *Das Grösseste Theill des Ambtes COPENHAGEN*. Kortet strækker sig fra Kildebrønne og Tranegilde i syd til Bastrup i nord og dækker området mellem Øresund og Roskilde Fjord. Navne er påført med gotisk skrift. En hurtig orientering får man lettest ved at fokusere på markeringen af den gamle landevej mellem København og Roskilde. Gengivelse ca. 2/3 i forhold til originalen. Stenløse Lokalhistoriske Arkiv, 2006–846.

Fig. 5. En såkaldt milevogn til opmåling af afstande. Man ved, at Christian IV allerede omkring 1630 rådede over et lignende udstyr. Det er ikke utænkeligt, at Johannes Mejer har haft det til disposition ved sin kortlægning i 1640'erne. Det vides dog ikke, idet han var meget hemmelighedsfuld om sin fremgangsmåde ved opmåling. Gengivet efter: Erling Pade, Milevognen, Privattryk 1976.

tre til nøjagtige længdebestemmelser. Det vil dog fremgå senere, at såvel breddebestemmelser som angivelser af kortafstande er forbavsende præcise, tidens muligheder taget i betragtning.

Københavns geografiske bredde er angivet som $55^{\circ} 43'$. Det er sikkert efter Tycho Brahes observation fra ca. 1590, som Mejer givetvis har kendt. Han var en stor

beundrer af Brahes værker og metoder, jf. fig. 2. De øvrige breddebestemmelser må Mejer selv have udført, og de giver basis for en bedømmelse af kortets målestok. Fra Tycho Brahe må Mejer have haft kendskab til længden af en breddegrad langs jordoverfladen, om end i andre enheder end vor tids. En breddegrad hos os er ca. 112 km, målt langs jordoverfladen. Ifølge Brahe var denne længde $116,6 \text{ km}^1$ i moderne mål. Den lodrette udstrækning af kortet, som Mejers kort angiver, er 13 bueminutter. Idet afstanden mellem 55 gr. nordlig bredde og 56 gr. nordlig bredde er 60 bueminutter, fås:

$$13/60 \times 116,6 \text{ km} = 25,3 \text{ eller ca. } 25 \text{ km}$$

En opmåling på det originale kort viser, at højde nord/syd er ca. 25 cm. Denne kortafstand, løbende fra Tune i syd til Bastrup i nord, svarer således til de udregnede ca. 25 km. Disse data tyder på, at den omtrentlige skala for kortet er 1:100.000. Det er derfor interessant at se nærmere på kortets bredde, altså afstanden mellem kysterne. Den er målt øst-vest ca. 20 cm ved Tune. Målt tilsvarende lige nord for Bastrup, er den ca. 33 cm.

Disse afstande harmonerer godt med de tilsvarende mål, taget på et moderne kort udført i 1:100.000. Man kan derfor med god tilnærmelse slutte, at kortet er udført i 1:100.000. Man ved også, at denne skala var Mejers foretrukne til større landskabskort.

Kortet er forsynet med såkaldte hovedlinier, nord/sydgående, lagt med en afstand på 5-6 km. Tilsvarende øst/vest-gående linier ligger med en afstand på ca. 10 km undtagen nordligst i kortet. Formålet med denne inddeling har været at henføre opmålingen til overskuelige områder i felten og derved lette måling og optegning. Man ved, at han kendte til triangulering efter de principper, som Tycho Brahe introducerede i Danmark. Han har således kendt til matematisk beregning af afstande

ud fra måling af vinkler og kendskab til en enkelt længde mellem to punkter. Ud over sigteinstrumenter (jf. fig. 3), som omtales yderligere senere, kan det tænkes, at han har haft en milevogn (fig. 5), beregnet til at udmåle afstande. Om Mejers fremgangsmåder vides dog kun lidt, idet han var utrolig sparsom med beskrivelser. Det er tidligere påvist, at hans målinger og udregninger kan være forbavsende præcise. En unøjagtighed på 3-4% er konstateret for afstande på 7-8 km på dette kort⁶. Tidens tekniske muligheder taget i betragtning er det flot! Og så er papirets alder, fugtighedens indflydelse på krympning, kopieringen etc. slet ikke nævnt!

Ved den første store triangulering til opmåling af hele Danmark, godt 100 år senere, brugte landmålerne et målebord med målene 31 cm x 47 cm. Det var udstyret med et fast og et vinklet sigtemiddel samt en libelle til fastlæggelse af vandret. For hver lodrette hovedlinie de fulgte, søgte de at dække et korttegningsområde beliggende på hver sin side af den fulgte hovedlinie. Det blev til en bredde på cirka 6,3 km i øst-vest retningen og 9,4 km i nord-syd retningen, idet landmåleren herefter måtte skifte papir. I et sådant defineret område kunne man udmåle afstande med hjælp af triangulering og i øvrigt markere observationer af landskabsdele efter skøn⁵.

Det er nærliggende ud fra det påviste linienet på Mejers kort at antage, at han har benyttet en lignende teknik. Altså haft et transportabelt målebord af lignende dimensioner med sigtemidler til vinkelbestemmelser samt en libelle. Kort fortalt går brugen af målebord ud på at få markeret trekanter på målebordets papir, som er lignedannede – i det valgte målestoksforhold – med de trekanter, som landmåleren med sigtemidler udvælger på vejen gennem landskabet. Derfor gælder det for landmåleren om at finde passende synlige fikspunkter i terrænet. Kirketårne og andre større bygninger eller høje og store fritstående træer er eksempler. Det er gi-

vet, at det kræver stor faglig dygtighed og erfaring at vælge måle- og sigtepunkter optimalt til en triangulering. Ved Tycho Brahes trianguleringer fra omkring 1590 i Øresundsområdet anvendte han typisk trekantslængder på 1-1,5 km. Med forbedrede sigtemidler med trådkors, som man formoder Mejer har kendt, har han nok kunnet klare betydeligt større længder. Naturligvis efter hvad terrænet og vejrliget har gjort muligt. Ved den store opmåling i årene 1750-1780 kunne en opmåler med hjælpere klare op mod 500 km² på en sæson⁵! Dette kort er ca. 50% større! Så det kan nok passe, at man sagde, at Mejer var hurtig. Og måske lidt upræcis her og der således, som det også fremgår af dette kort.

Kortets stedangivelser

I fig. 7 er der foretaget en bearbejdning af kortets stedsangivelser, idet de er søgt tolket og udskrevet med nutidig skrift. Helt generelt afspejler kortets tekster, at Mejers modersmål var tysk eller snarere plattysk. Han stammede fra Husum ved den dansk-slesvigske vestkyst. Ud fra M'et i hans autograf – vist i fig. 2 – kan man desuden fastslå, at det virkelig er Mejers skrift, som man ser på kortet. Skriften er tidlig gotisk type og visse steder præget af, at det er gået stærkt! Hans hjælpere sjællandske dialekt skinner igennem på navne som Ölstæcke, Kollekold, Havoe (Hove) og Smorumnarje. Hans plattyske skrivevane er markant med Schaulunde, Roeschilde, Roschildkrog og Kögekrog. Det er derfor ikke sandsynligt, at han har haft en danskkyndig skriver med. Det var ellers almindeligt for landmålere at have skrivere til at notere observationer i en logbog. Man kan også på kortet finde de to kendte møller på Mølleåen øst for Bastrup Sø, nemlig Trolssmølle og Hestrangsmølle. Buresø er mærkeligt nok blevet til Swarte Dam. Desuden har Mejer ikke fået fat på forløbene af Værebro Å og Hove Å længst mod vest. Han

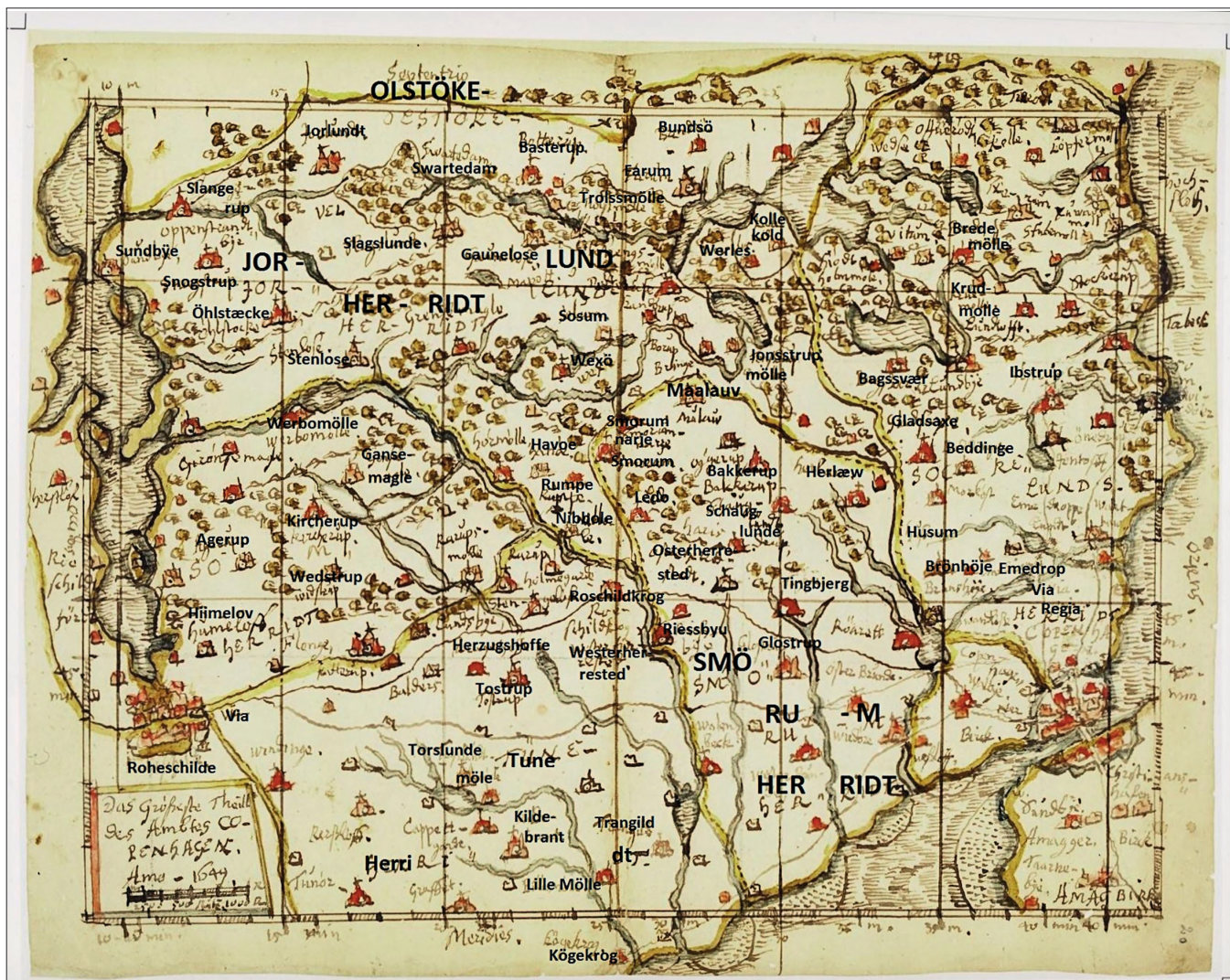

Fig. 7. Samme kort som fig. 6, men her forsynet med markeringer og navne til tydeliggørelse af Mejers navngivning. Bearbejdning ved Nils Erik Andersen.

har faktisk ladet Værebo Å gå over i Hove Å i det sumpede terræn lige nord for Hove. En interessant detalje er en markering uden navn ved den gamle Roskilde Landevej sydvest for markeringen Østerhersted. Der er grund til at antage, at den skal vise galgestedet Trip-pendal, som var i brug fra ca. 1500 til 1791. Fra 1683 tilknyttet tingstedet i Ballerup for herrederne Ølstykke-Jørlunde, Smørum og Sokkelund. Endelig kan man notere, at han omtaler sit kort som et amtskort. Det er ellers almindeligt antaget, at amter til afløsning af len indførtes i Danmark med enevælden i 1660. Om Me-jers kort bør flytte på det hidtil antagne er svært at sige. Mejer kom jo fra Slesvig, og i Slesvig-Holsten fandtes amtsinddelingen (Amt = Embede på tysk). Det kan således have været den moderne måde at se tingene på. Det kunne Mejer vel næppe komme godt fra, hvis ikke det var anset som acceptabelt for kongen. Det har det sikkert været, for Frederik III har kendt forholdene sydpå fra sin tid som bispefyrste i Nordtyskland.

Kilder

1. N. E. Nørlund: Geodætisk Institut I, II og IV, 1942. Det Kongelige Bibliotek.
2. P. Lauridsen: Kartografen Johannes Mejer, Hist. Tidsskrift, Bind 6, Rk. 1 og 4.
3. Erling Pade: Milevognen, Privattræk 1976.
4. Bo Bramsen: Gamle Danmarkskort, Rosenkilde og Bagger, 1975.
5. Keld Nielsen: Hvordan Danmarkskortet kom til at ligne Danmark. Foreningen Videnskabshistorisk Museums Venner, 1982.
6. Nils Erik Andersen: En tidlig kortlægning ... , Levende Lokalhistorie, Stenløse Historiske Forening, 2008.

Krybskytteri i Ledøje?

af Ernst Christian Eskildsen 1861-1942

Følgende fortælling om krybskytterne "Røde Frederik" og "Sorte Hans" er et uddrag af et hefte med erindringer nedskrevet af kgl. meutejæger* Ernst Christian Eskildsen (1861-1942) om sin farfar kgl. skovfoged Joachim Christian Poul Eskildsen (1799-1885) og sin fader, Ludvig Joachim Eskildsen (1826-1900). Joachim Christian Poul Eskildsen var født i Holsten og kom derfra med hustru og to børn til Ledøje, hvor familien forøgedes med yderligere fire børn. Familien boede ved folketællingen i 1834 på "den kgl. plantage" i Ledøje.

Uddraget blev tilsendt Historisk Forening af Peter Rasmussen på vegne af Lise Reidel, som er oldebarn af forfatteren. Fortællingen er afskrevet med sin oprindelige bogstavering, men med let tilretning af tegnsætningen.

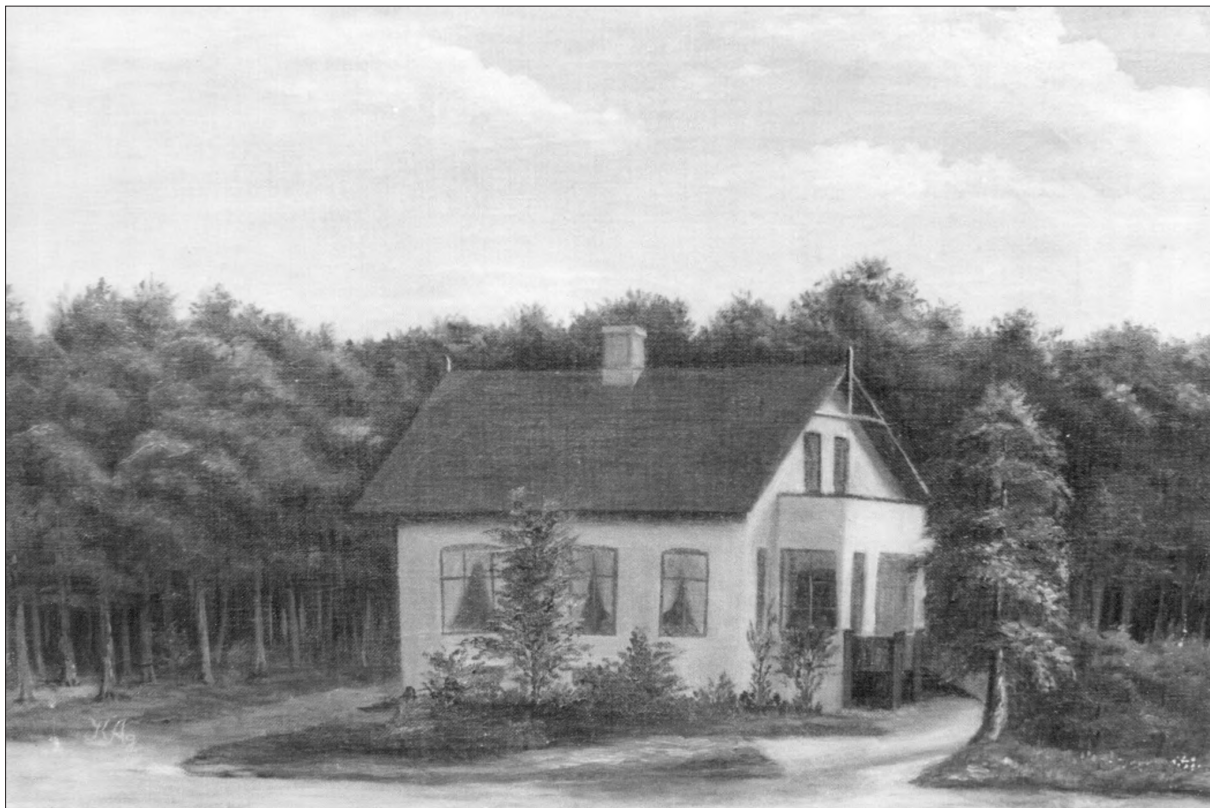
* Meute: koppel jagthunde (støvere) dresserede til parforcejagt.

Som Barn var det en af mine bedste Fornøjelser at høre Fader fortælle om sine Oplevelser paa sine mange Jagtture, han havde jo været Jæger paa Revirer, hvor der dengang var Vildt nok af alle Slags. Bedstefader havde nemlig været kgl. Skovfoged i Ledøje Plantage, og Fader blev som ganske ung ansat som Amtsskytte, med Station paa Kulhuset, dengang var Jagten endnu ikke given fri og tilhørte altsaa Staten.

Min Faders Revir gik saa vidt jeg ved, fra Rødevejmøllekro til Vesterport, jeg mindes at han har fortalt mig, at der hvor nu Frederiksberg og en Del af Vesterbro ligger der var dengang kun ganske faa Huse, blandt dem var der et Gartneri i hvis Have en Gartnerlærling havde set Leilighed til at skyde Krager dette var dengang heller ikke tilladt, og da Fader netop kom forbi blev Lærlingen noteret. – Bedstefader og Fader havde jo mest med Markjagt at gøre og saa snart der blev bestilt Agerhøns, Bekkasiner eller Harer til den kgl Hofholdning maatte de straks afsted, det lyder næsten utroligt nu i vore dage naar jeg fortæller, at Fader paa et Efteraar ganske alene

*Ernst Christian Eskildsen, artiklens forfatter.
Privatfoto.*

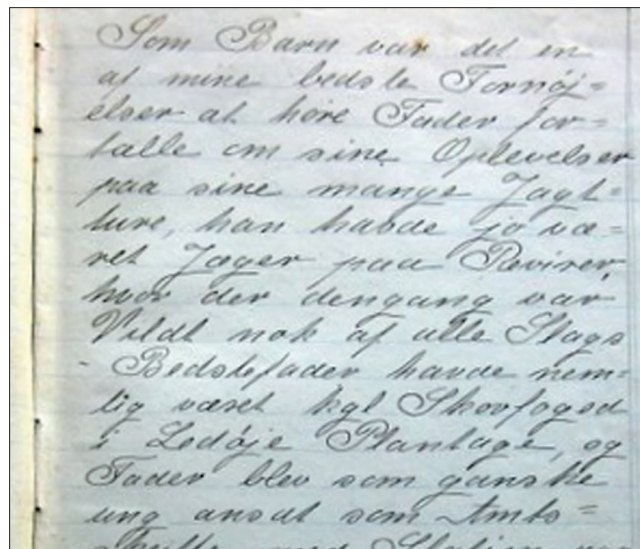
Forfatterens farfar kom fra Holsten og boede ved folketællingen i 1834 på "Den kongelige Plantage" i Ledøje. Billedet af huset i Ledøje Plantage er fra 1880. Foto: Lokalarkivet.

har skudt 1300 Bekkasiner. For at ikke Agerhønsbestanden i strænge Vintre skulde tabe sig, maatte han om Efteraaret indfange Agerhøns med Skildt og Hund og opbevare om Vinteren i dertil egnede Huse fodre dem og naar Vinteren var forbi atter udsætte dem Parvis. At der paa et Revir hvor der var saa meget Vildt blev drevet en Masse Krybskytteri er en Selvfølge, der blev derfor ogsaa anholdt en Mængde Krybskytter nogle som ikke var farlige andre som ikke generede sig for baade at sigte og skyde paa Folk. Jeg husker Fader fortælle om

to, der var ansete som nogle af de værste baade hvad Jagt angik og ligeledes hvor de traf paa Forstbetjente, den ene hed Hans med tilnavnet "Sorte", det var ham som senere skød Skovfoged Tomsen efterat han havde haft ham for Retten angaaende Krybskytteri. Da Skovfogeden nogle Dage efter sad i sin Stue hørte han Skud som faldt i Skoven i nærheden af Skovfogedstedet, han rendte straks derud, men for at komme til Stedet maatte han gaa af en lille Sti, som førte gennem en Granholm, der havde imidlertid sorte Hans taget Anstand, da han

vidste at saa snart Thomsen hørte Skuddet vilde han af ovennævnte Sti begive sig hen i den Retning hvor han antog Skuddet var falden. Thomsen var imidlertid ikke kommen langt frem paa Stien, førend sorte Hans skød ham med et Skud store Hagl i Brystet. Den anden hed Frederik og var af Omegnens Beboere kendt under Navnet røde Frederik, om denne Krybskytte fortalte min Fader følgende Historie.

En Morgenstund meget tidlig, var Fader (red. Ludvig) fulgt med en Brændevogn, for at vise Manden som kørte Vognen hvor Brændet laa, som han havde købt, og nu skulde afhente. Næppe var de kommen til Stedet førend der noget derfra i Skoven faldt 2 Skud, Fader sagde øjeblikkelig Manden Farvel og skyndte sig hen i den Retning hvor han antog at Skuddet var faldet, da han kommer et Stykke frem ser han over en Granholm Røgen af Skuddene staa som en Taage, han var da straks klar over at Skuddene maatte være faldne paa den anden Side af Granholmen, i en Eng. Af et lille Skovspor, som løb ud til Engen kom han ud til Kanten af Engen og ganske rigtig der stod røde Frederik lige akkurat færdig med at lade sin Doublet, øjeblikkelig da han faar Øje paa Fader hæver han sin Bøsse til Kinden, og holder Fader lige hen paa Hovedet, han lod sig imidlertid ikke alterere deraf, men gik imod Frederik, tre gange tog Frederik Bøssen ned for lige saa hurtig at tage den til Kinden igen, ligesom for at tage bedre Sigte paa Fader, imidlertid var han gaaet rask frem, og omtrent tilbagelagt de cirka 30 Alen der fra Begyndelsen havde været mellem dem, han medførte kun sin Egetræsstok, som han nu hævdede mod Frederik til Slag samtidig med at han udbrød ”Du skyder vel ikke dit Asen”. Frederik som nu indsaa at det kneb, smed sin Bøsse gjorde hurtig omkring, hvorved han tabte sin Hue, og tog saa Harens Gevær, Fader samlede nu først hans Bøsse og Hue op og gemte det bag en Busk, forinden han optog Kapløbet, men da det

Et udsnit af Ernst Christian Eskildsens håndskrevne erindringer, hvori Ledøje nævnes flere gange. Der er dog ikke skriftligt belæg for, at episoden med krybskytten Røde Frederik finder sted ved Ledøje. Formentlig er flere hændelser smeltet sammen til en god historie – en erindringsforskydning.

var besørget kan det nok være at Farten blev sat op, thi var der noget Fader kunde, da var det Udholdenhed i Løb og det varede da heller ikke længe inden han havde indhentet Frederik, endskønt denne havde faaet adskillige Hundrede Alens Forspring, Fader greb Frederik i Nakken i det Øjeblik han sprang over Skovgærdet for at komme ud paa Landevejen, der var imidlertid en temmelig stejl Skraaning ned mod Vejen, og da Frederik lod sig falde og min Fader ikke vilde give Slip i sit Tag i Frakkekraven, rullede de begge to ned af Skraaning, lige ned i Vejgrøften. Af denne Omgang i Forbindelse med det temlig lange Løb de i forvejen havde presteret, var ingen af dem i Stand til at sige et Ord, men maatte

nøjes med at ligge og glo galt til hinanden, indtil de atter kunde trække Vejret. Fader var den første der kom paa Benene og fik atter fat i Kraven paa Frederik, og der har sikkert vanket til Frederiks Rygstykker, thi Fader var en stærk Mand, og han har vel nok været noget arrig over, at have set Frederiks Bøssepipe vendt mod sig – Tre Gange havde han fat i Frederik, og hver Gang vankede der Tærsk, men ikke destomindre var Frederik standhaftig, med vilde han ikke gaa, der var da ikke andet for Fader at gøre end lade ham ligge.

Fader gik imidlertid tilbage til Stedet hvor Kapløbet var begyndt, tog Frederiks Bøsse og Hue og begav sig paa Vej hjemad mod Ledøje By da han var Byen ganske nær, mødte han en Mand, som ogsaa var kendt for at give sig af med Krybskytteri, til alt Held for Fader var denne Mand og røde Frederik noget Uvenner, hvilket de var bleven ved Delingen af noget Jagtbytte, denne Mand saa ved første Øjekast paa Fader, at denne til-

hørte røde Frederik, og var straks klar over, at Fader maatte have taget Frederik til Morgen, et eller andet Sted, thi glad udbryder han: ”God Dag Hr. Eskildsen. Alt saa tidlig ude og har gjort Fangst”. Fader, for hvem det gjaldt om at skaffe Vidner imod Frederik, for at faa ham for Retten, gættede straks at Manden maatte kende Frederiks Bøsse, svarede forsigtig tilbage: ”Saa’e hvoraf ved De at jeg har gjort Fangst”. ”Jo siger Manden, tror De ikke Hr Eskildsen at jeg kender Frederiks Bøsse”. Bøssen var nemlig ny. Den har Frederik for ganske nylig købt hos en Bøsssemager i Sølvgade i København. ”Saa’e udbryder Fader, saa er De maaske ogsaa i Stand til at kende denne her”? Samtidig trækker han Frederiks Hue op af Lommen. ”Ja det gør jeg rigtignok, for det er ogsaa Frederiks, og vil De ikke tro mig saa spørg bare Smeden i Ledøje, han kender ogsaa Huen, den Lap som De ser er paasat Huen er en Følge af et Hul der fremkom ved at han tabte den i Ilden i Smedien”.

Bøssen herover kan være af samme type, som den ”Røde Frederik” truede Ludvig Joachim Eskildsen med. Den er fremstillet af bøssemager Delcomyn (ca. 1800-1864), som havde værksted i Sølvgade.

Foto venligst udlånt af Statens Forsvarshistoriske Museum - Tøjhusmuseet.

Da Fader havde modtaget disse Oplysninger af Manden, sagde han Farvel og satte sin Kurs efter Smedens Bopæl i Ledøje.

Ankommen dertil træffer Fader Mester i Smedien, han gentager nu for Smeden Mandens Forklaring og da Smeden har staaet og betænkt sig lidt, udbryder han: ”Ja Hr Eskildsen! Jeg kan jo ligesaa godt sige Sandheden, nu da den anden har sladret af Skole, men jeg er ikke glad for at have noget Udstaaende med den Slags Skarnsmennesker, men det forholder sig for øvrigt rigtigt Frederik har brændt det Hul paa sin Hue her i min Smedie en Dag han var her, for at lave noget ved en gammel Bøsse”.

Nu var Fader imidlertid tilfreds med de Oplysninger han havde faaet, hvorpaa han sagde Smeden Farvel og begav sig til sit hjem. Dagen efter indgav han sin Rapport til Retten.

Nogen tid efter maatte røde Frederik møde for Retten, anklaget for Krybskytteri i Statsskoven, samt at have sigtet paa Amtsjægeren med sin dobbeltløbede Bøsse, paa cirka 30 Alens Afstand, endvidere vare som Vidnere tilsagte, Bøssemager N.N fra Sølvgade i København, Smedemester N.N. fra Ledøje By samt Frederiks Kammerat – Min Fader var ligeledes tilsagt, for at være tilstede under Forhøret.

Da nu Amtsjægerens Rapport var oplæst af Dommeren, og Frederik ikke vilde vedkende sig den, blev Vidnerne afhørte, først kom Turen til Bøssemageren, som Dommeren spurgte om han for nogen Tid siden havde solgt denne Bøsse til Frederik – (Bøssen og Huen var fremlagte i Retten). Bøssemageren begyndte at give undvigende Svar, saa som ja det kunde han ikke godt sige, han solgte saa mange Bøsser, og det var ikke altid han kendte Personerne, Dommeren gentog sit Spørgsmaal, men Bøssemageren kunde stadig ikke huske noget, han syntes nok det

lignede hans Arbejde, men holdt sig i øvrigt til sin første Udtalelse. Dommeren gik da hen og tog fat i Klokkestrængen, som førte op til Arestforvaren, i det han sagde, for tredie Gang spørger jeg Dem: ”Har De solgt Bøssen eller ej til Anklagede”?

Bøssemageren blev da hed om Ørerne, og nu kunde han nok huske at han havde solgt Bøssen til Frederik. Derpaa blev de to andre Vidner afhørte, og disse bekræftede begge, at Rapporten som Amtsjægeren havde indgivet var aldeles rigtig. Saa blev Retten hævet, Frederik blev ført i Arest og Vidnerne kunde gaa hver til sit.

Kort Tid derefter bekendte Frederik, at det forholdt sig rigtig med, at Amtsjæger Eskildsen havde taget ham i Skoven, med Bøsse, den og den Dag, men nægtede stadig at have sigtet paa ham. Frederik blev da overført til Blaa Taarn i København, hvor han hensad i længere Tid.

I dette Tidsrum havde Fader ansøgt og faaet Skovfoged Pladsen i Hornbæk Plantage, og stod nu lige ved at skulde forlade Pladsen som Amtsjæger paa Københavns Amt, men forinden hans Afrejse, blev han anmodet om at give Møde hos Dommeren, og da han mødte, meddelte denne ham, at nu havde Frederik bekendt, at han havde sigtet paa Fader, som opgivet var i Rapporten.

Dommeren spurgte nu Fader om han vilde have Frederik straffet derfor, men Fader sagde Nej, nu rejser jeg jo bort fra Egnen, og Frederik har vel ogsaa faaet Straf nok, ved at sidde i Blaataarn! Som efter sigende var et af vore strængeste Fængsler i den Tid.

Nogle Aar efter ovennævnte Beretning, kørte Fader og Moder engang med eget Køretøj fra Hornbæk Plantage for at besøge nogle Venner paa det gamle Distrikt, da de naaede Geelsbakke ved Holte, saa de en Mand sidde ved Vejen og slaa Sten, og Fader genkendte i ham

Aar 1849 den 19 septb blev i Politisagen 21/1849

Det kongl Jagtvæsen
contra
Fredrik Petersen af Virum
afsagt saaledes
Dom

Under nærværende søges Indklagede Fredrik Petersen af Virum fordi han den 16 jan da skal have ladet sig finde med ladet bøsse i den kgl Vildtbane. Det er i denne henseende af jæger Ludvig Eskildsen bemeldt at han der den ovenmeldte dag antraf indklagede i grantykningen ved Frederiksdal med en ladet bøsse, som han kastede fra sig idet han undløb, hvorledes det af skovløber Christian Eskildsen er bevidnet at han ved den omhandlede lejlighed efter at være på Ludvig Eskildsens råb ilet ned i grantykningen så at en person løb tværs over stien og en mose forfulgt af Ludvig Eskildsen der før ingen bøsse havde men nu holdt en bøsse i hånden som han sagde krybskytten havde kastet fra sig men at han da så kun så krybskytten på ryggen eller med nogen bestemthed har kunnet genkende indklagede for at være den samme person. Indklagede har derimod benægtet den omhandlede dag at have været på Frederiksdal eller i grantykningen sammesteds. Vel er der nu ikke ved de ovennævnte forklaringer tilvejebragt noget fuldstændigt bevis for rigtigheden af de af det kongl Jagtvæsen med mod indklagede fremsatte sigtelse. Men der er dog tilvejebragt en sådan formodning for rigtigheden af samme, at sagen vil blive at afgøre ved ed, således at indklagede, hvis han ved ed bekræfter ikke at have den 16 jan da været på Frederiksdal eller i grantykningen sammesteds nu blive at frifindes for det kongl Jagtvæsens tiltale i denne sag, men i modsat sted vil være at anse efter 20 maj 1840 § 30 med en mulkt af 20 rigsdaler der tilfalder den kongl Jagtkasse.

Sagens omkostninger blev efter omstændighederne ophævet.

Thi kendes for ret

Når indklagede Fredrik Petersen af Virum efter foregående lovlig omgang med sin korporlige ed inden retten bekræfter at han ikke den 16 januar da at have været på Frederiksdal eller i grantykningen sammesteds bør han for det kongl jagtvæsens tiltale i denne sag fri at være. Trøster [??] han sig derimod ikke til sådan ed at aflægge bør han til den kongl Jagtkasse bøde 20 rigsdaler sølv.

Sagen omkostninger ophæves.

At forekomme inden 3 solemærker efter denne doms lovlige forkyndelse under adfærd efter loven.

Fredi Paludan Bentsen har fundet ovenstående på Rigsarkivet, selve forhørsprotokollen er ikke fundet.

røde Frederik, skønt han havde forandret sig meget, og var bleven svært gammel, Fader stod af Vognen hilste paa ham og spurgte til han Befindendes, der kom taa-
rer i den Gamles Ansigt da han udbrød: ”God Dag Hr Eskildsen er det virkelig Dem”? Da Fader spurgte om Frederik endnu drev Krybskytteriet, svarede han: ”Nej Hr Eskildsen siden jeg blev løsladt af Blaataarn har jeg ikke rørt en Bøsse, det var drøje Dage de”. ”Ja siger Fader, hvor kunde det ogsaa falde Dem ind at sigte paa mig med den Bøsse, som stod saa let, og ved mindste Bevægelse kunde været gaaet af”? – ”Jo det skal jeg sige Dem Hr Eskildsen, det var slet ikke min Agt at skyde Dem, skønt De var efter os alle Vegne, havde vi dog ikke noget imod Dem, vi kunde godt lide Dem, De var ikke brutal naar De traf os, De gjorde jo kun Deres Pligt, men jeg skal saamæn ærligt sige Dem hvorfor jeg sigtede paa Dem, jeg har jo i min Tid været i Knibe mange Gange, og tre Gange har jeg reddet mig ved at sigte paa Vedkommende, de er nemlig blevne bange og ere rendt deres Vej, og jeg blev af samme Grund fri, nu troede jeg ogsaa, dengang De traf mig i Skoven, at naar jeg sigtede paa Dem, vilde De ligeledes have rendt, men denne Gang gik det anderledes end jeg havde tænkt”.

Da Fader nu spurgte Frederik hvem de tre Jægere havde været, som var rendt, fordi han havde sigtet paa dem, nævnede han Navnet paa tre Jægere som Fader kendte alle tre.

Fader tog nu sin Pengepung op, og gav Frederik en blaa, sagde ham Farvel og kørte derpaa videre til sine Venner.

Jeg har senere truffen de tre Jægere og jeg kunde ikke nægte mig den Fornøjelse at spørge, om de huskede Frederiks Bøsseløb, og om de endnu var bange for at lugte Krudt.

Fader saa aldrig Frederik mere, men hørte nogle Aar derefter at han var død.

Efterskrift ved Fredi Paludan Bentsen

Om ”Sorte Hans” fortælles flg. i Naturstyrelsens folder om Hareskovene:

Arbejdet i skoven er farligt, men at det ligefrem kan forårsage mord hører til sjældenhederne. Sent om aftenen den 16. marts 1866 var skovfoged Thomsen imidlertid på vej hjem til sin tjenestebolig i Ravnehus. Undervejs ser han tre mistænkelige personer, der alle flygter, da han tiltaler dem. Thomsen løber efter dem. Da han er tæt på at fange den ene, vender denne sig om, og på tæt hold skyder han Thomsen med sin bøsse. Hårdt såret bliver Thomsen bragt til sit hjem, hvor han dør kort efter. Det viste sig, at skuddet var affyret af én af de tre krybskytter der, med et netop nedlagt rådyr, var på vej hjem. Krybskytterne var Sorte Hans og hans to sønner. Sorte Hans boede med hustru og sønner i Virum. Ved Højesteret blev Sorte Hans idømt 8 års tugthusarbejde, og efter straffen fik han plads som røgter på en gård i Herlev. Der, hvor skuddet faldt, er der rejst en mindesten over Skovfoged Thomsen.

Blåtårn – var tårnet på Københavns Slot. Det formodes at være fra 1400-tallet og blev revet ned sammen med resten af slottet i 1731-1732. Herefter betegnede Blåtårn en arrestbygning for enden af Frederiksholms Kanal, nedrevet 1848.
(<http://da.wikipedia.org/wiki/Blåtårn>)

”Røde Frederik” er sikkert den person, som omtales i domsudskriftet på forrige side. Ludvig Joachim Eskildsen boede ved folketællingen 1850 ved Frederiksdal. At begivenhederne finder sted i Ledøje, beror formentlig på en erindringsforskydning.

Skoleholdere i Smørumovre i 1700-tallet

af Rita Holm

Ledøje fik sin første skole, en rytterskole, i 1724. I 1739 kom der en kongelig forordning om, at alle børn skulle undervises, hvilket medførte oprettelsen af en skole i Smørumovre for børnene fra Smørumovre, Smørumnedre, Hove og Nybølle. Dengang have man én fælles præst i Smørum og Ledøje sogne, mens de to sogne havde hver deres skoleholder. Lovene om skolegang var nye, og dengang som nu viser det sig, at det nye kan være forbundet med vanskeligheder.

Skolen i Smørumovre blev oprettet i 1740, og den første skoleholder var sandsynligvis Jørgen Tøgersen, der i 1743 og 1745 fik børn døbt i Smørum Kirke. Den næste skoleholder blev Lars Resen, som fik en søn, Peder, i 1748 og en søn, Hans Christian, i 1751. Også denne skoleholder blev der kun en kort årrække, idet han forlod Smørum Skole med kone og barn den 1. juli 1754 for at tiltræde et nyt skoleholderjob i Gladsaxe.

Forud for Lars eller Laurits Resens afgang gik nogle dramatiske år, hvor degnen, Viborg, i Ledøje og Lars Resen antagelig har haft det dårligt indbyrdes. I 1750 klagede folk i Ledøje til biskoppen over, at degnen ikke udførte sit arbejde godt nok. Han kunne ikke i tilstrækkeligt omfang undervise børnene til konfirmation. Vi kender ikke biskoppens svar, måske har han ikke svaret, for den 13. maj 1750 skriver alle bymændene i Smørum til biskoppen om, at de gerne så deres skoleholder, Lars Resen, antaget til hjælpelærer hos degnen. De skriver, at efter Christian den Femtes lov skal en degn, der ikke kan udføre sit arbejde, tage en skoleholder fra anneks sognet til hjælp. Men, skriver bønderne, det har han ikke gjort, han har taget én fra et fremmed sogn til hjælp. Bymændene beder biskoppen om at sætte Lars Resen ind, da degnen heller ikke

kan synge. ”Det er sørgeligt, at vi ikke kan ’love Herren’ på rette måde. Hver gang vi skal synge en salme, begynder alle på hver deres melodi, og de, som kan melodien, bliver forvirrede. Vi vil have en, der kan synge, for vi betaler både degnen og skoleholderen. Så vi formoder, vi ikke kan nægtes en god skoleholder som vor egen (Resen), som kan synge og lære børnene i deres skolegang”.

Vi ved hverken, om bymændene fik deres ret, eller om samarbejdet mellem degnen og Lars Resen blev så dårligt, at han søgte væk og blev antaget i Gladsaxe.

Da nu Lars Resen var rejst, skulle der findes en ny skoleholder, men ingen ville tilsyneladende til Smørum for at undervise børnene her. Det gav store problemer, hvor Vartov Hospitals forstander Stendrup, Cathrinebergs forvalter hr. Lindam, Edelgaves Christian Welding, provsten Dorseeus, biskoppen Hersleb og amtmanden Nissen blev indblandet.

I Rytterdistrikterne blev skolerne som regel bygget efter samme tegning og med samme indretning, mens man på de private godser ofte prøvede at finde en eller anden måske udtjent bygning til skole. Kunne en gods-ejer finde et hus, der var eller lige blev ledigt, blev det inddraget til skole.

Naadige Herre!

Hermed kommer Ingen Mons. Wiborg skoleholder Laur-
tzen til Embedet med Sungen i Kirken, og
faller informere Ungdommen saaledes, som han
burde, hvilket er gaaet skidt i Ledøje forhen
for at lade sig se som han burde og sig selv
og sig, og som sig alligevel i den her afskrevne
den kongl. Forordnings Lydende og antage
den her i Sognet værende Skole-
holder Lauritz Resen, som upaa-
klagelig kunde forrætte hans
Embedet til at gaa sig til haande,
og tillige fornøye Os herudi, men
nu giordt Ansøgning om at
afstaae og Resignere sit Embede
til en fremet Skoleholder i et an-
det Sogn og Herred, hvilket og
er imod den allernaadigste For-
ordning, som tilholder at antage
Skoleholderen i Annex Sognet.

Kopi af brev, som folk i Ledøje
sendte til biskoppen i 1750.

Oversættelse:

Naadige Herre!

Efterdi vores degn Mons. Wiborg
hverken kand forrætte sit Em-
bede med Sungen i Kirken, ey
heller informere Ungdommen saa-
ledes, som han burde, hvilket de
goede Mænd i Ledøje forhen har
beklaget sig over hos Deres Høy-
ærværdighed, og han dog allige-
vel ikke vil efterkomme den kongl.
Forordnings Lydende og antage
den her i Sognet værende Skole-
holder Lauritz Resen, som upaa-
klagelig kunde forrætte hans
Embedet til at gaa sig til haande,
og tillige fornøye Os herudi, men
har nu giordt Ansøgning om at
afstaae og Resignere sit Embede
til en fremet Skoleholder i et an-
det Sogn og Herred, hvilket og
er imod den allernaadigste For-
ordning, som tilholder at antage
Skoleholderen i Annex Sognet.

I Ledøje Sogn, der var én landsby, havde man en rytterskole, da sognet hørte under det Københavnske Rytterdistrikt. Regimentsskriveren og hans folk havde ansvaret for skolen og skoleholderen. I Smørum Sogn var der fire landsbyer, og her havde fire godsejere jord. De skulle være fælles om at betale skolelærerens løn og i fællesskab vedligeholde skolen. Det var et område, der kunne give konflikter.

Ved Smørum Skoles start havde Vartov Hospital det egentlige ansvar for skolen, da Vartov var sognets største godsejer. I efteråret 1754 sendte amtmand Nissen en ung skolelærer, Meulengracht, med anbefaling til Vartovs Hospitals forstander Stendrup i København. Stendrup sendte ham videre til forvalter Lindam på Cathrineberg i Sengeløse, da han mente, det var hans tur til at vælge en skoleholder.

Der gik ikke lang tid, så ankom forvalter Lindam til Vartov Hospital, hvor han fortalte, at han ville antage Meulengracht, fordi han var blevet ham anbefalet, men at han, da han eksaminerede den kommende skolelærer, fandt, at han var udygtig i kristendomskundskab og ikke i stand til at varetage embedet.

Den 8. oktober sendte Stendrup en besked til de andre ansvarlige om, at skoleembedet igen var ledigt, og bad denne gang præsten i Ledøje om at finde en duelig person. Præsten sendte sagen til provsten, der eksaminerede Meulengracht og fandt ham komplet uduelig, og den 14. oktober sendte provsten et brev om sagen til biskoppen.

Den 21. oktober sendte forvalter Lindam et brev til amtmand Nissen, om at Stendrup ikke havde omtalt, at skolehuset var fuldstændigt uegnet til bolig og skolestue. Den 30. oktober fik Stendrup et brev fra amtmand Nissen med Lindams klage over skolehuset. Stendrup følte sig trådt over tærne og indkaldte alle til en synsforretning, men han havde antageligt sat huset i stand inden.

Hver gang, der skulle repareres på skolehuset, var det almindeligt at spørge de andre godsejere, om de kunne godkende projektet. Udnævnelse af skoleholderen gik på tur, og i 1754 var det Cathrinebergs tur, altstå hr. Lindams. Hvert år skulle Vartov Hospital opkræve penge til vedligeholdelse og penge til lærerens løn. Det gav en tung og anstrengende arbejdsgang, især da Vartov Hospitals forstander boede i København og sjældent kom på visitatsbesøg på skolen.

Den 4. november samledes lodsejerne i Smørum Skole. De samlede lodsejere var fuldmægtig Knud Olsen for forstanderen for Vartov Hospital, Sr. Weldingh fra Edelgave, forvalteren Lindam fra Cathrineberg og bondefoged Jens Nielsen i Smørumovre for Frederiksborg Rytterdistrikt. De fire lodsejere valgte fire mænd, én fra hver af deres godser til at besigtige og syne skolens bygninger. Vartov valgte Willum Mortensen, Lars Olsen blev valgt af Edelgave, Cathrineberg tog Jens Olsen, og Jens Jørgensen blev valgt af Rytterdistriktet. De boede alle i Smørumovre, og det var da også deres børn samt børn fra de tre andre landsbyer, der gik i skolen.

Synsforretningen lyder som følger:

1. *Om Niels Rasmussen efter ordre d. 10. sept. i overværelse af Jens Nielsen foged på Kongens gods haver tilkendegivet for Sr. Lindam og Sr. Weldingh, at de skulle sige deres bønder til at gøre deres parter tilrette af skolen. Dertil Niels Rasmussen svarede, at han havde bekendtgiort det for alle vedkommende lodsejeres bønder.*
2. *Om bemeldte bønder og har mødt eller hvem der haver mødet, samt hvis parter er ureparerede og brøstfældigheder findes. Bønderne haver mødt alle sammen, klinet og udspækket væggene, samt hvidtet rundt omkring i skolestuen.*

Derefter blev skolestuen efterseet tillige med bordene og bænkenene og blev befunden saaledes:

1. *De 4 ovenmeldte mænd befandt skolen tillige med bordene og bænkenene udi forsvarlig stand undtagen vinduerne hvorudi fattes 2 ruder.*
2. *Skoleholderens egen stue befandtes ligeledes udi forsvarlig stand undtagen der fattedes 4 ruder i vinduerne.*
3. *Kiøkkenet og bageovnen befandtes ligeledes i god stand.*
4. *Alle dørene tillige med hængsler og laase befandtes udi god stand.*
5. *Kakkelovnen udi skolestuen befindes hel og god og ey at være i stykker, samt forsvarlig opsadt.*
6. *Gulvene befindes ligeledes jævne og gode (lergulve).*
7. *Taget ligeledes udi god stand.*
8. *Gærden omkring haven, derpaa befindes at mangle 6 faune stengierde som behøves at opsætte, og tilkommer Cathrineberg gaardes bønder i Nybølle at sætte i stand, og declarerede Mons. Lindam straks at befale bønderne, at sætte det udi god og forsvarlig stand.*
9. *Ligeledes befinder vi skolen i saadan tilstand at der kand boe derudi, baade skoleholder og ellers hvem det kand være, og ellers anser skolebygningen for én god bondebygning.*
10. *Tørven som er leveret til skolen befinder vi ligeledes ganske god og forsvarlig, dog befandtes for efterskrevne gods at restere.*
Af Wartou Hospitals gods befindes Ole Mortensen i Smørumovre, at restere med 1 læs, som blev befalet samme at levere i denne uge.
Af Edelgave gaarde resterer 4 læs tørv fra Smørumnedre, som Sr. Weldingh lover med allerførste at skulle blive leveret.

Af Cathrineberg gaards bønder resterer 4 læs fra Nybølle, som Sr. Lindam lovede i denne dag at gjøre anstalt til sammes levering.

At skolebygningen befindes saaledes i den stand som ovenmeldt er, samt at Sr. Weldingh og Sr. Lindam declarerede udi vores overværelse ey i nogen maade derpaa havde at anke, men ansaa skolebygningen ganske god forsvarlig. Det bekræfter vi med vores hænders underskrift. Datum Smørumovre Supra.
*Willum Mortensen Lars Olsen Jens I.O.:S.Olsen
Jens Jørgensen.*

Ansættelsen af Meulengracht blev fastholdt, og efter synsforretningen flyttede Gert Meulengracht alene ind som skoleholder i 1754. Men en skoleholder bør have en hustru, og i 1757 blev han gift med Anna Maria Madsdatter Staal. Tilsyneladende opfyldte Meulengracht ikke de forventninger, der rådede hos folk i Smørum. Den 4. februar 1758 skrev han til Stendrup, at han en fattig skoleholder flere gange var blevet chikaneret af folk i Smørumovre. To gange havde folk kastet sten på hans vinduer og slået dem itu. *Forleden nat blev hans frosset svin slået op på hans dør, og da han ville se, hvad der skete, var han nær blevet slået ihjel af en sten, der blev kastet mod hans hoved. Det var i februar og sandsynligvis var hans gris blevet slagtet og opbevaret i et skur. Ingen havde de opbevaringsmåder, vi har for kød i dag. Ingen har set, hvad der skete, skrev han, og det selvom der går to bevæbnede mænd med bøsser rundt i byen hver nat på vagt mod tyve. Måske gik de vagt for også at holde tidens store tiggerskarer væk. Meulengracht kæmper videre, og i april samme år skriver han igen til Stendrup nu om, at han mangler tørv og brændsel til skolen. ”Jeg har ikke vogn og hest, det plejer at være bønderne, der forsyner skolen med brænd-

sel, men jeg og skolebørnene har siddet i skolestuen og frosset her i vinter. Jeg forstår ikke, at bønderne ikke leverer de tørv, da det er deres egne børn, der sidder og fryser”.

Af hans breve forstår man, at forholdene har været meget dårlige mellem skoleholderen og bønderne i Smørum Sogn. Meulengracht gav til sidst op, og i 1762 er der kommet en ny skoleholder i Smørum ved navn Hansen.

Hvis vi ser på, hvad en skoleholder er, så er det en vildfremmed person, der træder ind i et ofte lille, lukket samfund. Går man skoleholdere på den tid igennem, hvad navne angår, så har mange desuden særprægede navne, der måske skyldes, at de var fremmede krigskarle, og at mange afskedigede soldater blev skolelærere.

Endvidere krævedes der den gang ingen uddannelse for at blive lærer, det kom først omkring 1800, hvor der blev oprettet seminarer.

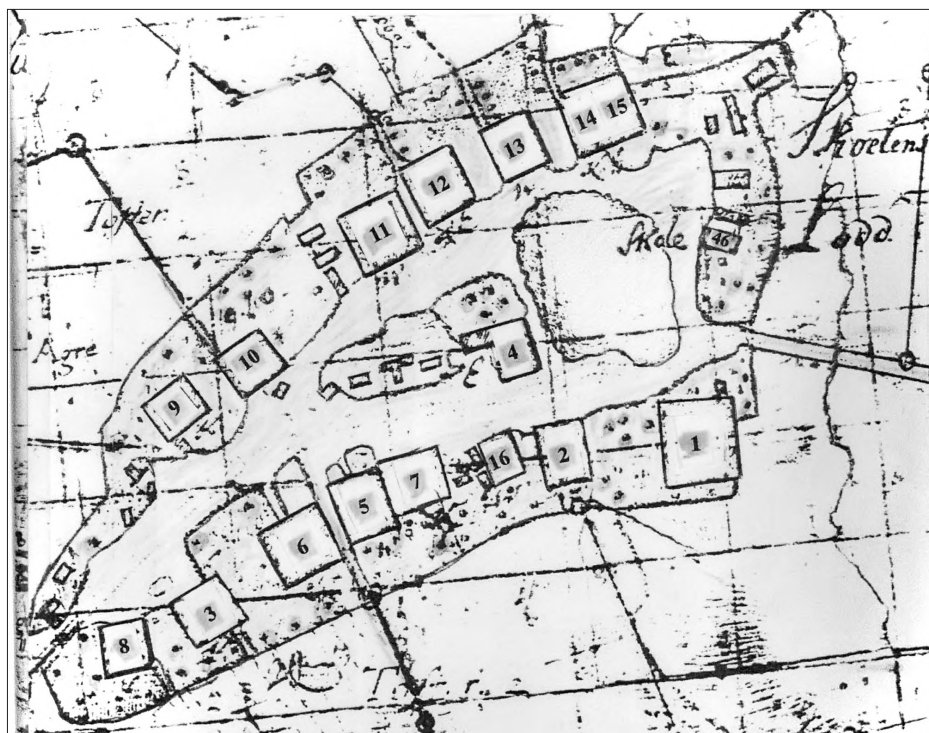
* Gengivelse fra kilden. Hvad, der præcist menes, er uklart.

Kilder

Vartovs Godsarkiv: Skoler på landet.
Dagligliv i Danmark bind VIII.

Supplerende litteratur

Knud Remi Christensen: Degne i Smørum og Ledøje Sogn. Årsskrift 2008 side 30-32.

Kort over Smørumovre 1785 med skolen som nr. 46. Lokalarkeivet.

Da en luftballon landede i Smørum Sogn

af Knud Remi Christensen

Den første bemandede ballonopstigning i Danmark blev foretaget af belgieren Etienne Gaspard Robertson (1763-1837), der havde tillagt sig titel af "professor", og som levede af at rejse rundt i Europa og foretage opstigninger. Det skete fra Rosenborg Eksercerplads den 1. oktober 1806 kl. 1³/₄, med den grøn- og gulstribede taftesballon – melonformet, 22¹/₂ fod i gennemsnit.

Dette var virkelig en sensation. ... Den dristige "professor", der steg op iført kork-svømmetrøje, svingede ved opstigningen det danske flag og udkastede over Nørrebro en faldskærm, hvori der hang en levende høne. Selv landede han i god behold i nærheden af Roskilde, hvor de tililende bønder mistænksomt betragtede det store uhyre, som var dalet ned fra luften.

Historien er et uddrag fra avisen DAGEN.

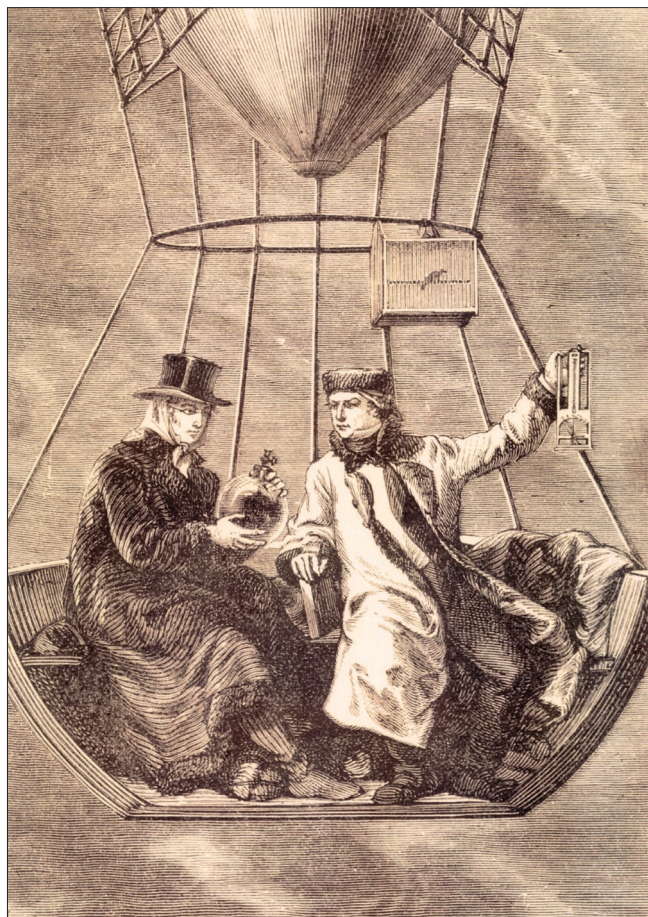
DAGEN var en dansk avis, der udkom fra 1803-1834, stiftet af Klaus Henrik Seidelin. Det er således Seidelin, der har skrevet artiklen om den berømmelige ballonfærd.

Danmarks første ballonopstigning 1. oktober 1806

"I Forgaars nød Kbhvn første Gang i sin Tilværelse det store og kjønne Syn, en Luftsejlad. Paa Exerserpladsen ved Rosenborg, der aabnedes Kl. 10 var Ballonen alle-

rede fyldt, nogle faa smækre Liner fra dens Toppunkt, fæstede ved Siderne, hindrede den fra at vige fra sit Sted, og en halv Snes Mennesker holdt den fra at stige op ved at lægge deres Hænder paa den Træring, fra hvilken Baa-

Et snit gennem kurven på en luftballon fra 1800-tallet bekvemt indrettet med sæder. De to varmpåklædte ballonfarere er i gang med at aflæse datidens instrumenter: en højdemåler (måske) og et termometer.

den, hvori tillige en Person sad som Baglast, nedhang. Baaden var smukt omhængt med et rødt Klæde. Ballonen i Form af en paa Enden staaende Melon, gav et særdeles smukt Syn. Tilskuernes Mængde paa Pladsen var meget anseelig, og dog iagttoges den bedste Orden.

I femten Tønder med Vitriololie og Jernspaan udvikles Luften, som ledes igennem Vand, før den brugtes til at fylde med. Opfarten var lovet til Kl. 1½, men allerede Kl. 12 var alting færdigt. Klokken 1¼ ankom Hans Majestæt Kongen, Prinsesserne Juliane og Charlotte, Hertugen af Augustenborg og Prins Ferdinand, og toge Plads paa Altanen paa Kasernen, der var betrukket med rødt. De toge siden ned i Kredsen og besaae med Deltagelse alle Tilberedelserne til Rejsen. Imidlertid fyldedes den lille Ballon som skulle udspejle Vindens Retning. Der hæftedes ved den en Fane med Kongens Navnetræk, og den overraktes af Professoren til H. H. Prinsesse Juliane, som klippede Baandet, der holdt den over; den steg straks op og søgte vester ud over Sjælland i en betydelig Højde. Herskabet forføjede sig nu atter op paa Altanen, og den sidste Haand lagdes paa Baadens Tilladning. Dr. Echel havde bragt Professoren en Kork-Svømmetrøje, som han medtog. Tre fire Personer holdt nu Baaden efter at Professor Robertson var indstegen og gik saaledes Kredsen rundt, medens han tog Afsked med Tilskuerne. Kl. 1¾ opsvang endelig Luftsejleren sig med en hurtig og dejlig Flugt, følgende samme Kurs som den lille Ballon. Faa minutter efter Opfarten lod han en Høne gaa ned med en Faldskærm, som faldt ned paa Nørrebro. Ballonen steg stedse højere, hvorved det blev muligt, næsten en halv Time, at se den fra Exerserpladsen. Hele pladsens glade Klap og Hurra ledsagede Professoren, og det samme genlød af den uhyre Mængde af Tilskuere overalt paa Farimagsvejen og paa Broerne var sammenstimlet. I en hel Time svævede Luftsejleren hen over vort Sjælland, og kl. 2¾, da han saae Roskildefjorden og lidt længere borte den bredere Isefjord for sig, og nærmere under sig en Mængde Moser og Moradser, nedlod han sig at udkaste Ankeret. Efter at have svigtet nogen Tid og slæbet efter den over Mark og Enge henstrygende Ballon, faldt Ankeret ned i et Dige og nu holdt det. Heste og Køer

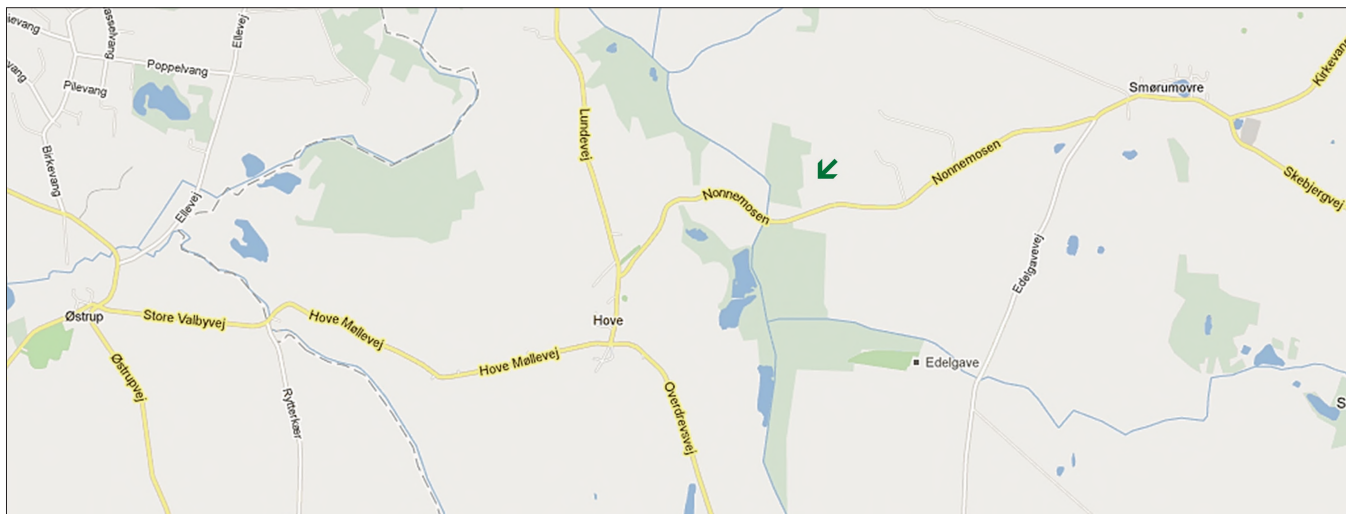

paa denne sumpige Eng toge Flugten, og nogle Bønder i en Frastand lykkedes det først Hr. Robertson at nærme, ved at holde nogle Banksedler i Haanden. En gammel Bonde var den første der gik til og tog Hold i Ringen, og hans Exempel opmuntrede flere Bønder og Bønderkoner til at komme og gøre det samme. Det Sted hvor Ballonen nu blev tømmed for Luft var en sumpig Eng, 2 Mile fra Roskilde 1½ fra Jyllinge, 3½ fra Kbhvn, tilhørende det bagved liggende Smørumovre Sogn. Byen Østrup var ikke langt borte paa venstre Haand. Efter at have gaaet omtrent en Fjerdingvej til en Kro fandt Hr. Robertson Hr. Pastor Bindsbølle fra Ledøje, med hvem han tog did, og hvis Omhu og Modtagelse han var overmaade fornøjet med. Han fik nu en Bondevogn til København hvor han ankom omtrent Kl. 9½ og modtaget med glade Hurraraab af en Folkestimmel, som lige til Midnat vedblev at opfylde Gaarden til Raus. Hr. Prof. Robertson har i denne Fart for første Gang, og efter Opfordring af en lærd Professor i Stockholm, gjort den Erfaring, at det er muligt, i de højere Egne af Atmosfæren, hvor Varmen er omtrent ens, at holde Ballonen i en jævn Højde i hele 3 Kvarter, foregik paa Hr. Robertsons Barometer ikke en Forandring en $\frac{1}{50}$ Linie. Ved Opflugten stod Barometret paa 28 Tommer 2 Linier, og efter at Farten havde varet et Kvarter, sank det til 22 Tommer 2 Linier (fransk Maal) og holdt sig der til Hr. Robertson gik ned. Therm. stod ved Jorden, før Farten begyndtes paa 20 Gr., og ved den største Højde var det 2 Grader under Frysepunktet. Hvor stor en Mængde af Mennesker der var udstimlet i Staden for at nyde Synet, kan man dømme deraf at det ikke var muligt for Kongen, at komme ud gennem Nørreport for at tage til Frederiksberg. I Gothersgade vare Tage og Skorstene besatte af Mennesker. En Mand, som var klatret op i et af Træerne paa Reformert Kirkegaard, havde den Ulykke, at Grenen brak, og at han i Faldet tørnede paa Stakittet, og blev overmaade

Etienne Gaspard Robertson (1763-1837). 70.000 københavnere overværede hans vellykkede ballonopstigning.

jammerlig forslaaet. Flere Ulykker af Betydenhed har man dog ikke hørt. Vingerne af Møllerne paa Volden var ogsaa fulde af Tilskuere. – Meget bidrog det til at forherlige det Hele, at Vejret saa skjønt, at Dagen ogsaa i denne Henseende var mærkværdig. Den almindelige Stemning var Beundring og Glæde over den skønne Opfart, og at Luftskipperen havde forskaffet sig saadan Tillid, at der næsten ikke hørtes mindste Frygt yttret, at han jo vilde komme, velbeholden tilbage.”

Et sted, markeret med en grøn pil, i området mellem Østrup til venstre og Smørumovre til højre blev landingssted for ballonfærden iflg. beskrivelsen i "Dagen". Etienne Gaspard Robertson har så gået ad landevejen til Smørumovre og mødt pastor Bindsbøll på kroen dér. Udsnit af kort fra Google Maps.

Kilde

Wormianum: Historien i avisen. DAGEN no. 160
fredag den 3. oktober 1806.

Yderligere litteratur

En Luftsejlad i 1806. Ledøje-Smørum Historisk
Forening og Arkiv nr. 1 1982.

Slagtermester Schultz fra Ledøje

af Inge og Grethe Bielefeldt

Sidste år skrev Grethe Bielefeldt om slægten på Gersagergård, vores mormors slægt. Nu er tiden så kommet til at skrive om vores morfar, slagtermester Lauritz Schultz og hans slægt.

Mormor, Dorthea f. Larsen, var gårdmandsdatter fra Gersagergård i Ledøje og blev gift med Lauritz Schultz den 15. 01.1913. De fik fire børn: Helga, Villy, Else og Carla.

Det er svært for os, døtre af Helga, gift Bielefeldt, at berette om Lauritz Schultz, for hvor vi havde mere end 30 dejlige år sammen med vores højtelskede mormor indtil hendes død i 1973, så var vi henholdsvis tre og seks år gamle, da morfar døde den 31.05.1945. Dertil kommer, at morfar absolut ikke var arketyperen på den rare bedste-far. Børnebørnene interesserede ham ikke synderligt, og han var bestemt ikke populær i familien. Det billede, der står tilbage af ham, er, at han var en hustryran, en mand, man skulle passe på ikke at komme på tværs, for så kunne hans vredesudbrud nå vulkanske højder.

Men hvordan var han i virkeligheden, slagteren i Ledøje? Er der ikke et mere nuanceret billede af ham? Vi har prøvet at vende alle små brudstykker af erindringer om ham og samle viden om hans baggrund, hans liv som slagter og familiefar, og det er resulteret i følgende beretning:

Farverig var han i hvert fald, slagteren – på godt og ondt. Lad os tage det dårlige renommé først i form af en lille anekdote. For bare et årti siden, altså over et halvt århundrede efter Lauritz Schultz' død, møder vores fætter en gammel knark af en smed i landsbyen, hvor han bor. Snakken falder på Ledøje, og vores fætter siger så frejdigt, at hans mor var født Schultz som datter af slagteren i Ledøje, om smeden mon kunne huske ham? Der opstår en iskold tavshed, smedens ansigt formørkes, og han siger, at det behøver man ikke at snakke yderligere om, vender om på hælen og går. Det lykkedes aldrig vores fætter at få en forklaring, for smeden hilste aldrig igen, når de mødtes. Og nu er smeden død. Guderne må vide, hvad Lauritz Schultz havde gjort smeden, men uforglemmeligt må det jo have været. I hvert fald kan

Slagteren i Ledøje, Lauritz Schultz ca. 1944. Privatfoto.

man i dette tilfælde sige, at fædrenes synder nedarves gennem generationer!

Vores teori er, at det har været en strid om et damebekendtskab, for Lauritz var en charmetrold i sine yngre dage, en ganske flot fyr med sans for fest og farver. Snydt smeden har han i hvert fald ikke, for Lauritz var en mand, der holdt ord. I den retning var hans ry upåklageligt. Han gjorde forretninger med den samme kreds af kunder og leverandører i hele sit liv. Men han var også rethaverisk, dominerende og kolerisk, så han kan også have trynet smeden i en diskussion.

Lauritz Schultz' slægt

Morfar, Lauritz Christian Schultz, blev født i Nybølle den 03.05.1886, som søn af Julius Vilhelm Schultz født 12.08.1857 og Signe født Lauridsdatter 22.08.1855. Signe var fra Sengeløse og var pige hos købmanden i Nybølle, da Julius mødte hende. Julius og Signe fik tre børn, tvillingerne Lauritz og Peder samt datteren Anna. Peder blev murer og var med til at bygge Københavns Rådhus i begyndelsen af 1900-tallet. Anna giftede sig med en købmand fra Tåstrup, Hans Christoffersen. Lauritz fulgte i sin fars fodspor. Julius var nemlig også slagtermester i Ledøje.

Julius var søn af Christian Peder Nicolaj Christopher-sen Schultz født 18.12.1821 i Rudbjerg, Tillitse Sogn, Maribo Amt. Det menes, at Christian var søn af en værthusholder i det indre København. Hvordan og hvorfor familien er kommet fra København til Lolland og derefter havnet i området omkring Ledøje står hen i det uvisse. Christian var flink og skikkelig, i hvert fald hvis man skal tage de mange positive udsagn i hans skudsmålsbog for pålydende. Hans arbejdsgivere på diverse sjællandske gårde har udtrykt deres fulde tilfredshed med hans arbejde for dem.

Julius og Signe blev gift den 15.01.1884 og boede først

et par år i Nybølle. Derefter flyttede de til Ledøje, hvor de levede resten af deres liv.

Som ganske ung havde Julius sejlet på langfart, men efter sit giftermål startede han som brødkusk – sandsynligvis for Ledøje Mølle, hvor der en overgang også var bageri. Han steg i graderne, blev selvstændig slagtermester og senere medlem af sognerådet. Julius og Signe boede i et hus med tilbygninger til slagtervirksomheden på Ledøje Nordre Bygade nr. 7. Julius var vellidt i Ledøje. Også vores mor og hendes søskende var glade for at komme hos Julius og Signe, farforældrene, som de kaldte ”Bedsterne ned ad gaden”. ”Bedsterne op ad gaden” var morforældrene, Gersager-folkene. Så var der ingen tvivl om, hvem man talte om!

Vi har alle sangene fra Julius og Signes guldbryllup i 1934. På den tid holdt man store mærkedage som sammenskudsgilder på den måde, at bekendtskabskredsen slog sig sammen om en fest i forsamlingshuset og betalte en pris pr. næse for middag og drikkevarer. De fleste havde jo på den tid ikke råd til selv at bekoste en stor fest for måske 100 deltagere. Så når der kunne arrangeres et sådant gilde, betød det, at man havde mange venner.

Hvordan var han så, slagteren fra Ledøje, Lauritz Schultz?

Hans far og farfar var flinke og vellidte folk. Det var Lauritz ikke! Nok havde han sine kortkammerater. Der blev spillet mange slag whist rundt omkring med romtoddyer til, og han havde en lille kreds af folk, han omgikkes, men egentlige venner havde han ikke. Kortspillet foregik mange steder i sognet – og i alt slags vejr. Det var noget, han ikke ville undvære. En gang var han nær omkommet i en af de frygtelige snestorme i krigsvintrene. Han havde været i Smørumovre for at spille kort, og på vej hjem til fods en sen aften for han

Lauritz Schultz, foran Duekærgård i Ledøje med hesten "Lusse" spændt for vognen. Billedet stammer fra et postkort. Privateje.

vild, fordi der kom så meget sne, at man ikke engang kunne se telefonpælene. Han kom stærkt forkommen hjem sent næste formiddag efter 12 timer i kulden. Hans kone Dorthea, vores mormor, var det elskeligste menneske, og folk søgte hende gerne, men fortrinsvis når den gamle kværlant ikke var hjemme. Vi børnebørn fik ofte stukket en tøjre af mormor til en is hos bager Nielsen, men morfar måtte absolut ikke se det. Der blev aldrig fejret sølvbryllup for dem. Der var vist ingen i byen, der havde lyst til at arrangere noget for slagteren! Vi har også Lauritz' skudsmålsgang. Der er ingen ros at finde, kun korte bekræftelser på hans ansættelse. Nem har han ikke været. Talrige var beretningerne om Lauritz' hysteri. Om dengang han smadrede hele det fine spisestel, mormors arvestykker, fordi mormor nok sagde et forkert ord om hårdhændet behandling af børnene og urimelige krav til dem med alt for hårdt arbejde i slagte-

riet og om øretæver, der sad løst, indtil hans ældste barn, vores ellers spagfærdige mor, uanset sin klejne størrelse stod op imod ham og sagde, at næste gang han rørte en af dem, ville hun stikke en dolk i ham, mens han sov middagssøvn. Det havde sin virkning. Fra den dag nøjedes han med verbale overgreb.

Der skulle meget til for at bevæge vores mor til et så voldsomt oprør. Som det ældste barn blev hun sat til det hårdeste arbejde, og det fandt hun sig i, i hvert fald når mormor havde appelleret til hende med: "Gør det nu, Helga, så får vi fred i huset". Men det, mor hadede allermost, var at blive sendt i mosen for at hente hesten Lusse hjem. Det lød ellers som en nem opgave, men hun var dødsens ræd for skrubbudser, og dem vrimlede det med derude. Den pokkers krikke, der ikke ville hjem til arbejdet, lurede den lille pige ved at flytte sig en meters penge, hver gang tøsen var kravlet op på gær-

Lauritz Schultz står ved den flotte nye ½-tonns kølebil. Billedet er taget foran stuehuset på Duekærgaard i Ledøje i 1929. Privatfoto.

det for at sætte sig på dens ryg. Så græd mor af fortvivelse. Men det hjalp ikke, hesten skulle Helga hente, basta! sagde Lauritz.

Grethe husker stadig den endefuld, hun fik, da hun som femårig kom drivvåd hjem efter i 20 graders kulde at være gået igennem isen i Ledøje Gadekær, men det blev tilgivet, for han reagerede jo trods alt nok bare på sin forskrækkelse, og i hvert fald hjalp det jo til at få varme i kroppen igen.

Der er også beretningen om næsten hver eneste juleaften i hjemmet, hvor morfar jo havde haft travlt med salg af julemad og som følge deraf var skruephysterisk. Efter at have skabt sig åndssvag hele dagen over for kone og børn, faldt han så ned igen hen på eftermiddagen og sagde: ”Nå, mor, nu er det jo juleaften, skal vi så ikke holde fred?”, hvorefter mormor fik en 5-krone, så hun kunne haste i Brugsen fem minutter i lukketid og købe en beskeden gave til hvert af de fire børn. Vores mor

havde i reglen i smug fra bedsteforældrene på Gersagergård organiseret et juletræ, som hun fik pyntet i en fart. Og så var det endelig jul!

Lauritz Schultz' liv og virke

Hvorfor var han blevet så hård og uomgængelig? Vi ved, at han blev vogterdreng, fra han var seks år. Det tog hårdt på ham. Det var lange ensomme dage med et par fedteklemmer og en dunk vand til at overleve på. Mormor fortalte os om, hvor meget han havde døjet med det. Skolegang var der kun hver anden dag, og også disse dage var det af sted efter skoletid for at vogte køer, og da han blev ældre for at hjælpe sin far i slagteriet. Han læste og skrev alligevel virkelig godt. Han sad ofte om aftenen og øvede sig i at skrive – bare for fornøjelsens skyld - og han havde en meget flot håndskrift. Lauritz aftjente sin værnepligt i infanteriet fra 1908. Det har nok også været en hård tid. Vi ved, at mormors familie måtte spæde til hans og mormors husholdning for, at der overhovedet kunne komme mad på bordet. Vi tror, at der i høj grad var tale om mindreværdskomplekser i forhold til mormors familie. Hun var jo gårdmandsdatter, og Lauritz fik at mærke, at familien syntes, mormor havde giftet sig under sin stand. Der faldt stikpiller, som mormor var meget ked af, og som hun desværre fik at høre – og føle – for fra Lauritz' side. Arbejdet som slagtermester har været et forbiuret slid. Kulde og hårdt arbejde har utvivlsomt taget mange ressourcer og medvirket til at gøre ham bitter og opfarende. Der var iskoldt i slagteriet og i slagterforretningen - og såmænd også i stuehuset. Når han vinteraftener kom ind i stuen efter en hård dag med slagting eller kørsel til kunderne i hele sognet, var der i det uisolerede hus kun én elendig kakkelovn, så man blev stegt på forsiden og frøs på bagsiden. Sovekammeret var aldeles uopvarmet, og de gik ofte til sengs med frost på

Lauritz Schultz sidder i forreste række som nr. 1 fra venstre. Han var i 1914 genindkaldt og som soldat udstationeret et sted på Amager, vist nok Kongelundsfortet, hvor han sammen med andre soldater og civile kokke skulle sørge for forplejningen. Fortet var en del af Københavns befæstning. Privatfoto.

dynerne, selv om der inden sengetid blev lagt mursten på kakkelovnen, der så indpakket i avispapir blev lagt i sengene.

Han var dog ikke den eneste, der arbejdede slidsomt og i kulde. Det gjorde vores mormor og børnene også. Vores mormor var nedbøjet af gigt allerede i fyrreårsalderen. Lauritz husker vi ikke som i særlig grad plaget af gigt. Han døde som kun 59-årig af en hjerne-

svulst. Man kan så spekulere på i hvor høj grad – og hvor længe, den svulst har påvirket hans personlighed. Faciliteter i hjemmet var der ingen af. Der var nødtørf-tig elektricitet og en enkelt vandhane i køkkenet. Der var lokum i gården, som vi børnebørn var med til at tømme en gang imellem. Vand til slagterivirksomheden blev slæbt i spande og kar fra køkkenet ud i gården eller op i slagterhuset. Sikken et slid!

Lauritz Schultz var en fremragende skuespiller og har spillet med i et utal af dilettantforestillinger i Ledøje Forsamlingshus. Både han og hans datter, Helga, spillede med i "Eventyr på Fodrejsen" en gang i trediverne.

*Bagerste række fra venstre: Carl Funch, Rigmor Jensen, Harald Larsen, Ketty Sørensen, Viggo Kortsen, en dukke, **Lauritz Schultz**, **Helga Schultz**, Ove Klinke.*

Forreste række fra venstre: Aksel Funch, Christian Smørum, Gerda Rasmussen, Peder Larsen, Olga Madsen, Adelheid Olsen, Lars Kortsen, Magdalene Madsen. Privatfoto.

Lauritz var anerkendt som en dygtig slagter. Folk købte gerne hos ham. Han slagtede alt selv, lige fra store ungtyre til fedekalve og grise. Kun en enkelt gang gik det galt, en stor so fik sprællet sig fri fra kniven, Lauritz satte efter og kom op at ride gården rundt på soen. De skreg lige højt begge to, for Lauritz havde brækket foden under fangstforsøget. Familien skreg til gengæld af grin. Nå, slagtet blev den stakkels so til sidst, Lauritz

fik gips på benet, og kone og børn måtte i tre måneder tage et endnu større slæb end vanligt.

Men der var også gode og spændende træk i Lauritz' personlighed. Han elskede fest og farver, han kunne underholde med at synge og spille på harmonika, og han kunne hypnotisere folk. Det sidste var dog ved at gå grueligt galt en dag. Han havde hypnotiseret en småt-begavet karl til at tro, at han var en høne. Da karlen i to

timer havde gokket og klukket, og morfar ikke kunne få ham ud af hypnosen, måtte præsten tilkaldes, og det lykkedes da endelig at få manden vækket af hypnosen. Så var det slut med den slags optræden.

Lauritz var også en dygtig dilettantskuespiller, bl.a. som soldaten Svej. Hans præstationer var eminente. Når Schultz optrådte, strømmede folk fra hele egnen til forestillingerne i forsamlingshuset, og pastor Groothe sagde endda til ham, at han var så god, at han skulle have været ved Det kongelige Teater.

Han var også meget gæstfri og godgørende. Når børnene kom slæbende hjem med legekammerater ved aftenstide, blev der altid sat ekstra tallerkener på bordet. ”Nu har du vel lavet rigeligt med mad, mor?” sagde han tit til mormor, ”der kunne jo komme nogle sultne unger.” Han var helt enestående over for byens skomager, der var blevet enkemand med syv børn. Konen døde af den spanske syge, der udslettede en del af Ledøjes beboere, og hjemmet gik i mere eller mindre opløsning. Ungerne gik for lud og koldt vand. Vores mor mødte senere sin skolekammerat Villy, et af skomagerens børn, der fortalte, at han ikke ville have været i live, hvis ikke det havde været for måltiderne hos Schultz’erne. Skomageren hed vist Bæk og boede på Ledøje Bygade 14. De var meget fattige, der var ingen penge til mad eller tøj. Villy arvede træsko efter mor, og mormor gav ham og de andre unger aflagt tøj. Men maden var altså den vigtigste hjælp - og den ydede Lauritz.

Slagterforretningen

Omkring år 1916 byggede Lauritz og Dorthea hus på Kirkevej 2. Grunden havde de fået forærende af mormors familie, efter at Gersagergård var nedbrændt i 1914. Det har sikkert også naget Lauritz, at det atter en gang var svigerfamilien, der ydede støtte. På deres grund var gårdens gamle lade intakt som den eneste

Lauritz Schultz med sin elskede hund Strut. Billedet er taget bag huset på Kirkevej 2 første juledag 1936. Læg mærke til kødkrogene i baggrunden. Da Gersagergård brændte i 1914, stod der kun laden tilbage. Den ligger bag stuehuset på Kirkevej nr. 2 og rummede i slagter Schultz' tid både slagteri med kølerum, røgeri samt disk med vægt og noget så avanceret som en pålægsmaskine. Privatfoto.

bygning, der havde overlevet branden. Der indrettede Lauritz slagteri og slagterforretning, meget moderne med kølehus og røgeri.

Lauritz købte kreaturer og grise rundt om på gårdene, og han slagtede så selv dyrene. Blandt andet handlede han fedekalve med Einar Jørgensens far, ”Amageren”, som han blev kaldt, fordi han kom fra Amager, og som så mange andre på den tid fik statens hjælp til at an-

skaffe sig et statshusmandssted. Man handlede sammen med håndslag, og de to ”slog” om prisen, som det hed, og blev altid enige, selvom Lauritz nogle gange drejede om på hælen, fordi prisen efter hans mening var for høj. Men i reglen kom han alligevel tilbage og slog de to slag i hånden på Amageren, hvilket betød afsluttet handel. Lauritz ville godt have fedekalvene, og Amageren ville godt handle med Lauritz, fordi han vidste, han var god for sit ord. Reel var slagter Schultz i hvert fald. Også skuespilleren Poul Reichhardts far handlede Lauritz med, for gamle Reichhardt var studeranger og solgte dyr rundt omkring i sognet. Poul var som dreng tit med sin far rundt. Han var født i 1913, og var på alder med vores mor, der kunne huske den kønne knægt og talte om sin barneforelskelse i ham.

Lauritz kørte rundt i hele sognet to gange ugentligt med slagtervarer, først i hestevogn med hesten Lusse forspændt og senere i en flot ny Ford, en ½-tonns kølebil, der var konvertibel, idet kølekassen kunne afmonteres, hvorefter der fremstod en flot stor privatbil. Den vakte opsigt i København, da han hentede den funkende ny fra forhandleren og direkte importeret fra USA til ham. Hunden Strut var højt elsket af Lauritz. Det var alle tiders hund, en ruhåret foxterrier, der altid kørte med Lauritz på salgsturene. Foxterrieren var den rareste hund, men der var dog ét menneske, Strut hadede som pesten. Det var dyrlæge Andersen, der kom på gåben fra Måløv for blandt andet at føre kontrol med slagteriet. Andersen gik med stok, som han pirkede til hunden med, og det gjorde den så rasende, at den til sidst kunne genkende Andersen på lang afstand, når han kom ned til byen ad Råbrovej. Strut løb ham gøende i møde og skældte ud over Andersen og stokken på dyrlægens runde i hele byen. Lauritz havde stort besvær med at indfange hunden og lukke den inde. Godt Andersen kun kom en gang om måneden. Men Lauritz holdt meget af

sin hund, og den blev behandlet som et kært medlem af familien i modsætning til de fleste hunde på den tid. I de første mange år var det gode tider for slagteren, han tjente godt. At eje bil på de tider var noget ganske særligt. Han var også en af de første til at få telefon, nemlig Ledøje nr. 4 med håndsving, som man kaldte op til centralen med. Centralen lå i det første hus på Ledøjetofte, og det var konen i huset, fru Andersen, der passede telefoncentralen. Hun skulle jo sommetider have en kop kaffe eller træde af på naturens vegne, og så måtte man pænt vente en 10-minutters tid på at få kontakt til hende og bestille telefonnummeret. Senere fik Lauritz dog konkurrence. Brugsen fik kølediske og begyndte at føre slagtervarer, konkurrerende handelsfolk kørte rundt til kunderne, og folk begyndte at kunne transportere sig til Ballerup med eget køretøj eller med busforbindelsen og købte måske billigere ind der. I 1940'erne, som vi husker lidt fra, var der i hvert fald ikke mange penge i familien at gøre godt med.

Lauritz Schultz døde som nævnt i maj 1945. Han nåede at opleve befrielsen, som glædede ham utroligt. Under krigen fik han ofte afløb for sin galde ved at stå ude i sin gård og true ad de tyske flyvere, der kom hen over Ledøje. Han var ligefrem ked af sit navns tyske rødder og ville ikke høre om, at hans familie nedstammede fra en tysk soldat, der omkring 1800-tallet af ukendte årsager var strandet i Danmark. Mormor førte slagterudsalget videre i nogle år efter hans død, men måtte så opgive på grund af sin gigt-sygdom. Vi har fra ca. 1950 et brev fra hende, hvor hun glædesstrålende fortæller, at nu havde hun fået tilkendt aldersrente, 35 kr. om måneden. Hun syede også lidt for folk og fik det på den måde til lige at løbe rundt.

Det er blevet en beretning mest i anekdotiform, men vi håber den giver et indblik i landsbylivet, i det at være slagter i første halvdel af 1900-tallet og familielivet på godt og ondt i en lille landsby.

Grundejerforeningen Stangkær – selvbyggere i Smørumnedre i 60'erne

af Anni Agerskov

I 1962 udbyder Ledøje-Smørum Kommune første del af Stangkærgaard til salg. Prisen er 15 kr. pr. m². Her-til skal lægges en byggemodning på ca. 8000 kr. samt afgiftspligtig grundstigning på ca. 5.200 kr. pr. parcel. Børge Justesen bor på Nederkær 8, og der har han boet siden de første byggegrunde blev udstykket. Hvordan han fandt vej til Stangkærgaards jord, fremgår af følgende fortælling:

Børge blev født i Helsingør, men da hans forældre blev skilt, flyttede han med sin mor til Christianshavn, hvor de kom til at bo tæt ved det sted, hvor ”Huset på Christianshavn” blev optaget. Senere flyttede de til Valdemarsgade på Vesterbro, hvor Børge kom til at gå i skole. Her boede de, til Børge mødte sin kone.

Børge kom i lære som maskinarbejder og kom ud at sejle. Herved kunne han lægge lidt penge til side. Da

Stangkærgård 1936.
Foto: Lokalarkivet.

Byggeri på Nederkær med Stangkærgård i baggrunden. Privatfoto.

han blev gift, boede ægteparret først på et værelse derhjemme, senere i et pensionat med fuld kost og til sidst i en nybygget dyr lejlighed på Mørkhøjvej. Det var en uholdbar situation, men i 1962 så hans mor i en avis en annonce, indrykket af ”Selvbygger-sammenslutningen”. Denne viste hun til Børge og hans kone. Her stod der, at der blev udbudt ca. 12 grunde til salg i Smørumnedre på Stangkærgaards jorder. Ved køb ville ”Selvbygger-sammenslutningen” være behjælpelig med tegninger

og indkøb til selvbyggerne, når de skulle bygge deres typehuse. Da Børge var maskinarbejder, havde han ingen begreb om husbyggeri, men hans svigerfar, der var arbejdsmand i byggebranchen, ville gerne hjælpe ham. For de sammensparede penge lykkedes det ægteparret at købe en af byggegrundene.

Ægteparret havde sammen med flere andre selvbyggere indbetalt det aftalte beløb til ”Selvbygger-sammenslutningen”, der skulle betale videre til Ledøje-Smørum

Kommune. Dette havde de imidlertid ikke gjort, så Børge og de andre selvbyggere kunne ikke få lov til at gå i gang med byggeriet. Børge fik fat i en sagfører, som blev sat ind i situationen. Det viste sig, at sammenslutningen havde brugt pengene til at købe flere grunde for i Farum. Heldigvis kunne sagføreren hjælpe selvbyggerne. Han gav desuden selvbyggerne det råd at spare penge op til huslejen, mens de ventede på at komme i gang med byggeriet.

Det næste, der skulle være i orden, var papirer på, hvor lang tid de ca. ville bruge på byggeriet. Børge og hans svigerfar regnede med, at de kunne bygge det i løbet af et år. Derefter skulle de opgive, hvor mange timer om dagen, de ville arbejde, og de oplyste, at det ville være 4 timer efter fyraften fra 18 til 22. Disse samlede timer blev derefter udregnet og omsat til løn, og det indgik i fastsættelsen af prisen på huset. Så kom byggeriet i gang. Det kom stort set til at passe med et år, og de småting, der manglede, blev ikke fraregnet. Alt lige fra fundament og til skorsten lavede de selv. ”Selvbyggersammenslutningen” havde en konstruktør og en arkitekt, der stod for rådgivningen. Konstruktøren kom ud og hjalp med at sætte pæle af, og så gik udgravningen af render til fundamentet i gang. Børges svigerfar sagde til ham, at han ikke skulle snyde ved at grave renderne bredere, for så skulle der bare blandes så meget mere cement til at fylde i, så det kunne ikke betale sig. Dette blev lavet i den lyse tid på året sammen med væggene, som svigerfaren murede op af gasbetonsten. Derefter skulle tømmerarbejdet med tagspærene i gang. Der var jo mange selvbyggere, så når tagspærene skulle op, hjalp de hinanden, og så blev der holdt rejsegilde med varme pølser og øl. Den dag, Børge holdt rejsegilde, fødte hans kone deres anden søn, så hun havde ikke kunnet være med til byggeriet på grund af graviditeten. Byggeriet gik videre, der skulle sættes vinduer i og alt det indvendige laves.

På vejen var der tre-fire hold i gang med at bygge samtidig, og det var Børge og hans svigerfar, der først blev færdige med deres hus. Børges svigerfar blev ofte spurgt til råds af de andre selvbyggere, han var jo den, der i forvejen havde erfaring med husbyggeri. Konstruktøren kom en gang om ugen, og ellers kunne man ringe efter ham, hvis man havde problemer. Alle byggematerialer blev købt gennem Jørgen Andersen i Måløv, så man kunne selv vælge, hvilke fliser, køkkenelementer osv. man ville have. Selvbyggerfirmaet leverede dog gasbeton og tømmer til alle husene. Børges hus var 102 m² fra starten, det var den størrelse, man iflg. reglerne kunne få, når man var en familie på to voksne og to børn. De ville gerne have haft et gæstetoilet, men det skulle der søges ekstra om, og så ville der være gået længere tid, inden de fik byggetilladelsen. Det var i en periode, hvor der ikke måtte bygges for mange huse i Danmark, derfor disse restriktioner. De 102 m² var fordelt på en stor vinkelstue, et soveværelse, to børneværelser, et toilet og køkken. Det var store forhold i 1962. Grunden var på 1100 m², og det følte som en park. Mange af grundene var så store, fordi der gik en højspændingstracé igennem udstykningen. Alle bygninger skulle derfor ligge 8-10 m fra midten af ledningsførelsen. Børges grund var den tredjestørste grund, der blev udstykket i Smørumnedre. De næste udstykninger, der kom i 1965, var omkring 700 m².

Grundejerforeningen Stangkjær

I 1963 blev der sendt breve ud til nybyggerne og til dem, der havde købt, om, at nu skulle der stiftes en grundejerforening. Sådan en forening er lovpligtig. Den første konstituerende generalforsamling foregik den 28. januar 1964 på Smørumovre Kro, og de fremmødte sad i et mindre lokale, der senere blev soveværelse for de nye

Rejsegilde på Børge Justesens hus, Nederkær 8. Privatfoto.

ejere af kroen. Det var et lokale, man dengang kunne leje til fester. Der deltog 10-15 mennesker i mødet. Der blev udarbejdet vedtægter, og de blev godkendt af Sognerådet den 19. august 1964, derfor er det foreningens officielle startdato. Foreningens navn blev ”Grundejerforeningen Stangkjær”, og kontingentet blev fastsat til 50 kr. om året. Børge husker, at foreningen var med til overordnet at foreslå, hvad alle de nye veje i området skulle hedde, og man endte med at foreslå, at vejene

skulle hedde noget med ”kær”. Flodvej havde fået sit navn langt tidligere. Det fortælles, at Peter von Scholten (1784-1854), en dansk embedsmand, som ung var landmåler i Ledøje-Smørum. Da han forhørte sig hos en af egnens beboere om, hvad den nuværende Flodvej hed, fik han på sjællandsk udtalt ”Fladvej”, hvilket han tolkede som Flodvej. Det har den heddet siden. Gennem årene har der været forskellige udvalg, og et af dem, farveudvalget, har Børge været medlem af. De

skulle fastsætte, hvilke farver husejerne måtte male deres huse i, det kunne ikke være helt frit, da det kunne give et rodet indtryk. Der har nu aldrig været problemer i det udvalg, og der var ikke meget at lave. Børge sad i det i to år, så afgav han posten. Siden hjalp han sin søn, Lars, med praktiske opgaver, når trivselsudvalget havde arrangementer.

Antennelaug

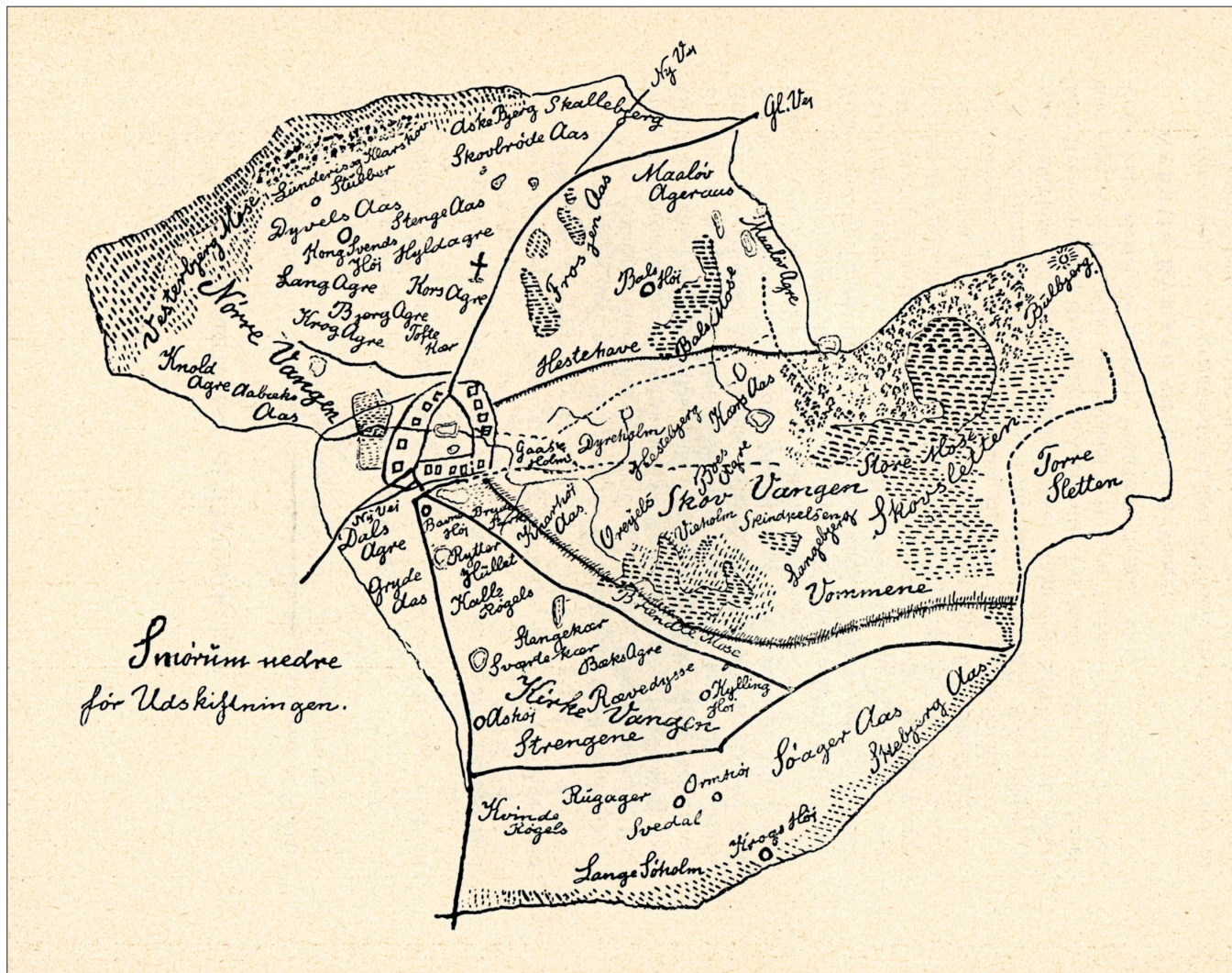
I 1972 påbegynder Nesa udskiftningen af højspændingsmasterne fra 12 m høje træmaster til 30 m høje stålmaster. Masterne kom til at gå lige ned igennem parcellerne. Selvom grundejerforeningen protesterede, tabte den sagen, og kommunen godkendte linjeføringen. De berørte parceller, bl.a. Børges, fik lidt kompensation. Grundejerforeningen gik ind i sagen, og det lykkedes at hæve erstatningen væsentligt for de enkelte, der ikke havde skrevet under på tilbuddet. Så blev de meget store master rejst. Der var en parcel, der protesterede mod disse master af en hel speciel grund. Ejeren opdrættede duer for militæret, og han fik mange duer slået ihjel på grund af ledningerne. Han ville ikke godkende de master og ville ikke tage imod kompensationen. Stålmasterne, der gav refleksioner, medførte i mange af de omkringliggende huse store problemer for fjernsynsmotagelsen. Der kom skygger på billedet. Nesa kunne ikke gøre noget, men teknikere fra Radiostøjtjenesten, der på det tidspunkt hørte under Danmarks Radio, kunne måle, at det var stålmasterne, der var skyld i det. Grundejerforeningen og Nesa nåede til enighed om, at Nesa måtte etablere en fællesantenne for parcellerne i Grundejerforeningen Stangkjær. De parceller, der lå under ledningerne, skulle ikke betale for at få antenestik ført ind i huset, mens alle andre skulle give ca. 300 kr. for tilslutningen. På den måde kom antenneforeningen ”Stangkjær” i gang. Fællesantennean-

lægget blev grundlaget for en udbygning af nettet, så flere grundejerforeninger kunne kobles på anlægget og kom således allerede i 1976 til at dække fem foreninger med i alt 432 parceller. Nu dækker det over 2800 parceller. Foreningen kom til at hedde ”Smørumnedre Antennelaug”, og her har hver parcel en stemme. I området var der endnu en masterække, der skulle udskiftes, men denne gang blev masterne flyttet helt uden for bebygget område. I 1998 blev kabelføringen med de 30 m høje master helt fjernet, efter at der i mange år havde været protester.

Grundejerforeningens øvrige arbejde

Da foreningen i 1989 fyldte 25 år blev det første jubilæumsskrift udsendt. De første 25 år faldt naturligt i tre perioder, hvor første del vedrører foreningens etablering og sikring af de juridiske forhold over for bolig- og erhvervsområder omkring grundejerforeningen. Anden del var en rolig periode, hvor alle beboerne endelig havde etableret sig. Selvbyggerne, som der var mange af, havde fået sat skik på både hus og have, og der var nu mere tid til at udbygge det sociale samvær både privat og i foreningssammenhæng. Der blev arrangeret fastelavnsmøder, Sct. Hansbål, sommerfester på det grønne område og juletræsfester. I den sidste periode blev der arbejdet med at sikre foreningen og dens medlemmer mod for store indgreb og påvirkning fra den fortsatte udbygning af Smørumnedre, som jo kom til at omslutte grundejerforeningens parceller. Det lykkedes, idet foreningens synspunkter vandt indpas i de lokalplaner, der blev gældende for de nye bolig- og erhvervsområder udenom. De næste 15 år var bl.a. præget af forhandlinger med kommunen om stiføring op til de nybyggede områder øst for bebyggelsen og hastighedsdæmpende foranstaltninger på Flodvej. Desuden blev der gjort meget ud af det grønne område ”Stangkjærparken” øst for bebyggelsen.

Stangkær-gaards historie

På det gamle kort, som bl.a. findes i J. P. Jørgensens bog om Ledøje-Smørum Sogne, kan man tydeligt se, at mange af de navne, vi kender og stadig bruger, er taget derfra. Kortet er ikke dateret, men stammer fra 1700-tallet før udskiftningen. Her finder vi navnet "Stangekær", der

har givet navn til gården "Stangkær". Lidt øst for "Stangekær" finder vi "Brændte Mose", der har givet navn til Brændekær, og herimellem finder vi veje, der senere har fået navnet Flodvej.

I beretningen "Fra fæstebonde til selveje", der er skrevet af N.O. Riis-Nielsen, kan man læse om Stangkær-

gaard, hvis jorde er blevet til Grundejerforeningen Stangkjær. I N.O. Riis-Nielsens beretning er gården opført som Stangkærgaard uden ”j”. ”J” i Stangkjærgaard er formentlig kommet ind med de sidste ejere, Sigurd og Stella Sørensen. Hun benytter i hvert fald denne stavemåde i sine breverindringer til sine børn. De har nok valgt det, for det har sikkert været den oprindelige stavemåde af navnet. Navnet Stangkjærgaard er også benyttet i Stella Sørensens dødsannonce. Før udskiftningen lå gården i Smørumnedre by, hvor forskolen og senere ”METAS” kom til at ligge. Efter udskiftningen kom gården til at ligge i hjørnet mellem vejen Stangkær, Flodvej og vandværket på Lyngkær.

I beretningen får vi at vide, at Hans Pedersen var den sidste gårdfæster på Stangkærgaard, og at det formodentlig er ham, der har frikøbt gården, der var en fæstegård under Edalgave. Man ved dog ikke hvornår, men det er sket inden 1852, for da overtager sønnen fra Ryttergården, Peder Olsen, gården ved et giftermål med Hans Pedersens datter, Kirsten Hansdatter. Gården overtages mod, at der for livstid svares ”undertag” til svigermøderen, Ane Nielsdatter, enke efter Hans Pedersen.

Peder Olsen og Kirsten Hansdatter fik seks børn, og om disse vides, at Maren blev gift med Ole Hansen, Langbjerggaard, Hans købte Askebjerggaard og senere Smedbakkegaard i Smørumovre. Sønnen Peder drev i en årrække Smørum kro, og Stangkærgaard blev overtaget af Ole, som dog efter et år i 1895 afstod den til den yngste broder, Lars. Lars giftede sig med Bodil Pedersen, og de fik i alt ni børn. Det var en meget aktiv og musikalsk familie med mekanisk snilde. Sønnerne lavede bl.a. vindmøller og vandsnegle af gamle selvbinderdele for at kunne få tømt og opfyldt de mange vandhuller. Ud over vognmandsforretning og kørsel med motorcykler, blev der også plads til fodboldspil, og i mange år lå byens fodboldbane ud for Stangkærgaard ved Flodvej.

Stangkærgaard var en gammel, stråtækt, firlænget gård uden megen ladeplads. Til gengæld var kornstakkene velformede, fordi sønnerne som kun få beherskede at sætte disse stakke. I 1929 blev gården solgt til sønderjyden og bageren Chr. Wilhelm Lassen, og i 1945 overtog Sigurd og Stella Sørensen den og førte den videre, indtil kommunen i 1962 overtog og udstykkede den. Da bygningerne i 1967 blev nedrevet, blev resterne anvendt som opfyld på den bagerste del af Metas grund på Brændekær. Denne er beliggende på noget af området Brændte Mose. Dette hører stadig til Grundejerforeningens jord, så man kan godt sige, at Stangkærgaard stadig ligger på Stangkjærs jorder.

Kilder

Børge Justesen, Nederkær 8.

Per Tidgen, Lyngkær 35.

Nelly og Jan Mau, Stangkær 6.

Grundejerforeningens 25 års og 40 års jubilæumsskrifter.

Om at vælge byggegrund i Smørumnedre

af Erik Rhode Andersen, Tulipanhaven 60, 2765 Smørum

Historien bag disse luftfotoer, der viser dele af Smørumnedre fra oven, var oprindeligt ikke tiltænkt et senere tilbageblik som et levn fra fortiden. Billederne blev til af mere personlige årsager.

Vi boede i et lille rækkehus i Rødovre fra 1960 til 1969. Der var kun et ekstra værelse, som var indrettet og taget i brug af vores første barn. Der var ikke mulighed for nogen form for udvidelse af rækkehuset, så da barn

Vandhullet, der anes lige over nederste venstre hjørne, er Skt. Hanssøen. Længere oppe i billedet følger to små søer, som nu er fyldt op og bebygget. Lidt til venstre for midten af billedet ligger Svanesøen. Hesselagergård, nu nedrevet, ligger tæt ved billedets venstre kant. Til højre for den ligger den lille sø "Ottetallet". Privatfoto (scannet negativ).

nummer to meldte sin ankomst, skulle der findes en anden løsning.

Vi var derfor på udkig efter et godt sted at opføre vores ”drømmehus”, som vi for længst havde udset os, og hvor der var rigelig plads til en familie på fire.

Vi erfarede gennem min svigerfar, der havde 22 tdr. land op til Hove Møllegård, at Ledøje-Smørum Kommune var i færd med udstykningsplaner i Smørumnedre. Vi henvendte os til kommunen, hvor vi blev skrevet op som nr. 7 til at vælge en grund, når området var byggemodnet.

Vi fik udleveret en plan over den kommende udstykning og bemærkede på en travetur, at der i det afsatte område befandt sig en hel del større eller mindre vandhuller. Vi kunne ikke forestille os, at samtlige vandhuller ville blive bevaret. Mange af vandhullerne ville givet blive fyldt op under byggemodningen.

Vi kunne risikere at vælge en grund på et opfyldt vandhul, og da hele området stadig lå urørt af gravemaskiner, valgte jeg at lave min egen dokumentation i den retning.

Jeg havde for længst taget et flyvecertifikat, og i august 1967 bevæbnet med et Kodak 3C kamera lejede jeg et fly hos Morian Hansen i Skovlunde, hvor jeg i øvrigt havde taget certifikatet. Jeg forevigelede fra oven det meste af Smørumnedre inkl. det aktuelle udstykningsområde, med diverse vandhuller samt et par gårde, som det fremgår af illustrationen, som jeg naturligvis selv fremkaldte og forstørrede i den lille kælder i rækkehuset.

Adskillige af vandhullerne blev som forventet fyldt op, og da udstykningen var tilendebragt, vidste vi præcis, hvor de havde ligget. Vi studerede derefter planen over udstykningen, idet vi gik efter en kvadratisk grund med indkørsel fra nord og gerne med et koteletben på hver side, og en sådan fandt vi kun en enkelt af, som vi håbede på at kunne vælge, når tiden var inde.

En ejendomsmægler Grøn stod for salg og fordeling af grundene, og da det blev vores tur, blev vi skuffede over, at den grund, vi havde udset os, tilsyneladende var solgt.

Jeg bad om at se mæglerens notater over solgte grunde og konstaterede, at der var afkrydset syv grunde, skønt vi var nr. 7.

Jeg udbad mig en forklaring, hvorved der opstod et øjeblik forvirring. Derefter blev der fjernet et kryds, som var sat for tidligt og til en med et højere nummer end os. Det var heldigvis netop den grund, vi havde udset os, der var for tidlig afkrydset, og vi kunne nu vælge vores favoritgrund.

Kort tid efter gik byggeentreprenøren i gang. På det tidspunkt havde de fleste byggefirmaer meget travlt. Enkelte større firmaer hævdede, at de færdiggjorde op til 200 huse om året. Men resultatet var tit også derefter. Ofte havde firmaerne så travlt, at det resulterede i fundamentale mangler og byggesjusk, og det gjaldt ikke mindst i vores tilfælde.

Jeg havde heldigvis sat mig grundigt ind i bygge-reglementet og holdt nøje øje med byggeriet. Jeg fandt og påpegede f.eks. større fundamentale fejl, som sætninger i klaplag m.m. Men byggefirmaet afviste dem som ubegrundede. Først da jeg rekvirerede Teknologisk Institut og truede med syn og skøn, bøjede byggekonsortiet sig og reetablerede byggeriet, hvilket tog fem mand 11 dage, og hvor de arbejdede til kl. 22 hver dag. Vi bor stadig i huset, som vi ikke har fortrudt, at vi valgte.

Tiderne har ændret sig, og i dag hører man sjældent om, at interesserede skrives op til at vælge grund i påtænkte udstykningsområder. Men hvem ved – måske vender efterspørgslen tilbage en dag.

Ledøje-Smørum Viseforening 1980-2011

Vise- og sangglæde gennem 31 år

af Inga Nielsen

*Pigerne er fra Anne Marie Niensens kor. Lirekassen drejes af foreningens formand, Åge Nielsen.
Foto: Poul Clemmensen 1980.*

Viseforeningen kommer godt i gang

Efter et bestyrelsesmøde i Ledøje Vandværk fik bl.a. Tommy Rishede og Erik Sundman sig en øl og en snak. Snart begyndte en af dem at synge en vise, og inden

længe tog den ene vise den anden. Interessen for sang og musik var der. På ca. samme tidspunkt engang i 1979 fandt tre ledøjeborgere, Åge Nielsen, Tommy Rishede og Hans Christensen, at det var spændende, hvis for-

Orkestrets trubadur, Erik Sundman, optræder på en viseaften i 1982. Foto: Poul Clemmensen.

samlingshuset kunne bruges til at holde nogle aftener, hvor folk kom og sang i festligt lag. De fik samlet en kreds af interesserede, og der blev lavet en prøveaften den 13. oktober 1979, hvor ca. 200 mennesker tropede op til fællessang samt underholdning ved amatør-orkestret "Baldur" fra Ballerup. Det blev en succes, og Viseforeningen blev oprettet i januar 1980. De første mange år blev viseaftenerne afholdt om lørdagen, og foreningen var i starten overvejende et Ledøjefæno-

men, hvor folk tog børnene med, også selvom de faldt i søvn, inden aftenen var omme. Det var fortrinsvis lokale amatører og sangere, der optrådte – godt hjulpet af Viseforeningens seksmands store husorkester, som også spillede til fællessangen. Man startede altid med Ledøjevalsen, skrevet af Kaj Richard.

Efter Åge Nielsen overgik formandsposten i 1983-85 til Herdis Kvarnø, i 1985-89 blev den bestridt af Hans Christensen, i 1989-91 af Ingrid Jacobsen og i 1991-93 af Erik Hjortkær Andersen.

I 1990 under Erik Hjortkærs formandsperiode ændrede man konceptet sådan, at arrangementet blev flyttet fra lørdag til fredag, der blev mulighed for fællesspisning inden den egentlige underholdning, og aftenen blev afsluttet med en svingom. Samtidig udviklede foreningen sig til i højere grad at være for hele Ledøje-Smørum. Man begyndte også at hyre mere professionelle kunstnere. Alt i alt fulgte en meget succesfyldt periode.

Erik Sundman er en af de få, der har været med i hele Viseforeningens levetid, og han blev en bærende kraft, idet han både deltog i bestyrelsesarbejdet, spillede i orkestret og var god til at skaffe spændende kunstnere. Han var heller ikke bange for at give et nap med ved at sætte plakater op, reservere lokaler m.m.

Medlemstallet har i årenes løb svinget mellem 70 og ca. 150 personer. En overgang har der været venteliste og i perioder over 150 medlemmer. Forsamlingshuset var godkendt af brandmyndighederne til 125 personer, derfor var det begrænset, hvor mange medlemmer der kunne optages ud over 125. De seneste år af foreningens liv var medlemstallet på ca. 70, og kontingentet var i hele perioden 125 kr. pr. person.

Den allerførste viseaften spillede Anne Marie Nielsen på klaver til fællessangen, og i den følgende tid indgik så forskellige instrumenter som harmonika og cello i orkestret. Snart dannedes der dog et seksmands stort

Viseforeningens "Husorkester". Fra venstre: Erik Hjortkær Andersen, Kaj Ricard, Erik Sundman, Henning Littau, Ib Kock, Jes Jørgensen med forsanger Tommy Rishede. Foto: Poul Clemmensen 1988.

orkester, som blev ryggraden i Viseforeningens aktiviteter, og foreningens succes skyldes ikke mindst netop husorkesteret. I en meget lang periode bestod det af Erik Sundman, der spillede på klaver og var den lokale trubadur, Jes Jørgensen på saxofon, Kaj Richard på guitar, Peter Rotbøl-Larsen på bas, Erik Hjortkær på trompet med Tommy Rishede som forsanger. Ib

Kock og Peter Rotbøl-Larsen afløste undervejs i forløbet henholdsvis Henrik Jensen og Henning Littau som trommeslager og bassist. Poul Clemmensen var lyd- og lysmand.

I kælderen hjemme hos Henrik Jensen indspillede orkestret et kassettebånd med populær jazzmusik. Det var til salg til medlemmer og andre interesserede. Det

sker, at orkestret fra dengang stadig samles og spiller i kælderen i Smørum ikke mindst til glæde for Henrik Jensens enke.

Hannelore From 1993-2011

Hannelore fortæller, at der en dag i starten af 1990'erne kom en folder fra Ledøje-Smørum Viseforening ind ad døren. Den bød på et interessant program, en hjælpende hånd til praktiske gøremål blev efterlyst og den kommende generalforsamling annonceret. Hannelore og hendes mand, Steen, var på det tidspunkt nytillfyttere. Hannelore syntes, at programmet lød spændende. Desuden var det en oplagt måde at lære et nyt område at kende på at kombinere hundeluftningen med at dele foldere ud for Viseforeningen. Det førte til, at Hannelore i løbet af kort tid først kom i bestyrelsen, og snart stod hun som foreningens formand. Hun fortæller, at hun fik en forrygende start som formand, idet den første kunstner, hun engagerede, var Frits Helmuth til Viseforeningens 15 års jubilæum. Hun blev af nogle venner, der kendte ham, inviteret til frokost i Rørvig. Og hvem sad i haven, ja det gjorde Frits Helmuth. Hannelore fortalte ham lidt om sit nye projekt i Viseforeningen, og han sagde, at det kunne han da godt tænke sig at være med til. Hannelore var klar over, at et sådant arrangement ville trække særligt mange mennesker til, og hun foreslog derfor, at arrangementet blev afviklet på en af skolerne, men der gjorde hun regning uden vært. Husorkestret ville kun optræde i forsamlingshuset. Efter ringerier frem og tilbage førte det til, at Frits Helmuth den 23. marts 1994 trak fulde huse i Ledøje Forsamlingshus til eminent underholdning for 167 tilhørere, som denne aften måtte undvære den forudgående spisning på grund af det overvældende deltagerantal. Viseforeningen stod efter 1990 for fire arrangementer om året den sidste fredag i januar, marts, september

Hannelore From. Formand for Ledøje-Smørum Viseforening fra marts 1993–marts 2011, hvor foreningen blev nedlagt. Foto: Knud Remi Christensen.

og november måned i Ledøje Forsamlingshus. Påsken kunne dog rykke lidt på det i marts måned. Hannelore fortæller, at viseaftenerne altid startede kl. 18.30 med spisning. Derefter var der fællessang fra foreningens egen sangbog. Man startede altid med Ledøjevalsen. Da Hannelore From blev formand, insisterede hun på, at man også skulle synge Smørum Valsen, så Smørum også kunne være repræsenteret, og fra da af var de to sange altid på repertoire. Fra klokken halvni/ni og en lille time frem var der underholdning med en udefrakommende kunstner. Derefter var der igen fællessang, som altid sluttede med, at Tommy Rishede og Hannelore From tog hinanden under armen, og med dem i spidsen rejste hele forsamlingen sig, tog hinanden under armen og sang "Skuld gammel venskab rejn forgo". Til sidst var der en times dans.

Hannelore fortæller, at der har været rigtig mange fantastiske aftener med spændende kunstnere, men for en del af foreningens medlemmer var det fællessangen, der var det vigtigste. Hvis en kunstner var for længe om

Ledøje - Smørum
Ledøje - Smørum
Viseforening

Viseaften og Bal

Hvor: I Ledøje-Smørum Forsamlingshus
Hvornår: Fredag den 28. januar kl. 2000

Stort 20-års Jubilæumsprogram:

Hvem: **MARIANNE MORTENSEN** med vennerne:

METTE SØDERHOLM

IVAN PEDERSEN

SEBASTIAN

MICHAEL VESTERSKOV

HANS DAL

-og ved Pianoet: CARL ULRIK MUNCK ANDERSEN

- Gæstebilletter koster 60,- kr. !!!

FÆLLESSPISNING kl. 18.30 koster kr. 70.00

(Deltagelse heri skal bestilles forud senest den 22. januar, - betales ved indgangen)

Tilmelding kan ske pr. telefon eller post til:

Hannelore From
Teglkær 17
Tlf.: 44 68 41 15

Erik Sundman
Ledøje Bygade 28
Tlf.: 44 97 89 95

Anne-Marie Rasmussen
Nøddelunden 334
Tlf.: 44 65 63 80

*Plakat fra Viseforeningens 20-års
jubilæum.*

at blive færdig med sit program, blev folk utålmodige, fordi de ville i gang med selv at synge.

Der har også været nedgangstider for Viseforeningen. Det kunne være svært at få økonomien til at hænge sammen og at få gode kunstnere. Ind imellem har man derfor haft mange amatører og selvfølgelig også mange gode amatører på programmet. Endelig har der været perioder, hvor der ikke kom så mange mennesker til foreningens arrangementer.

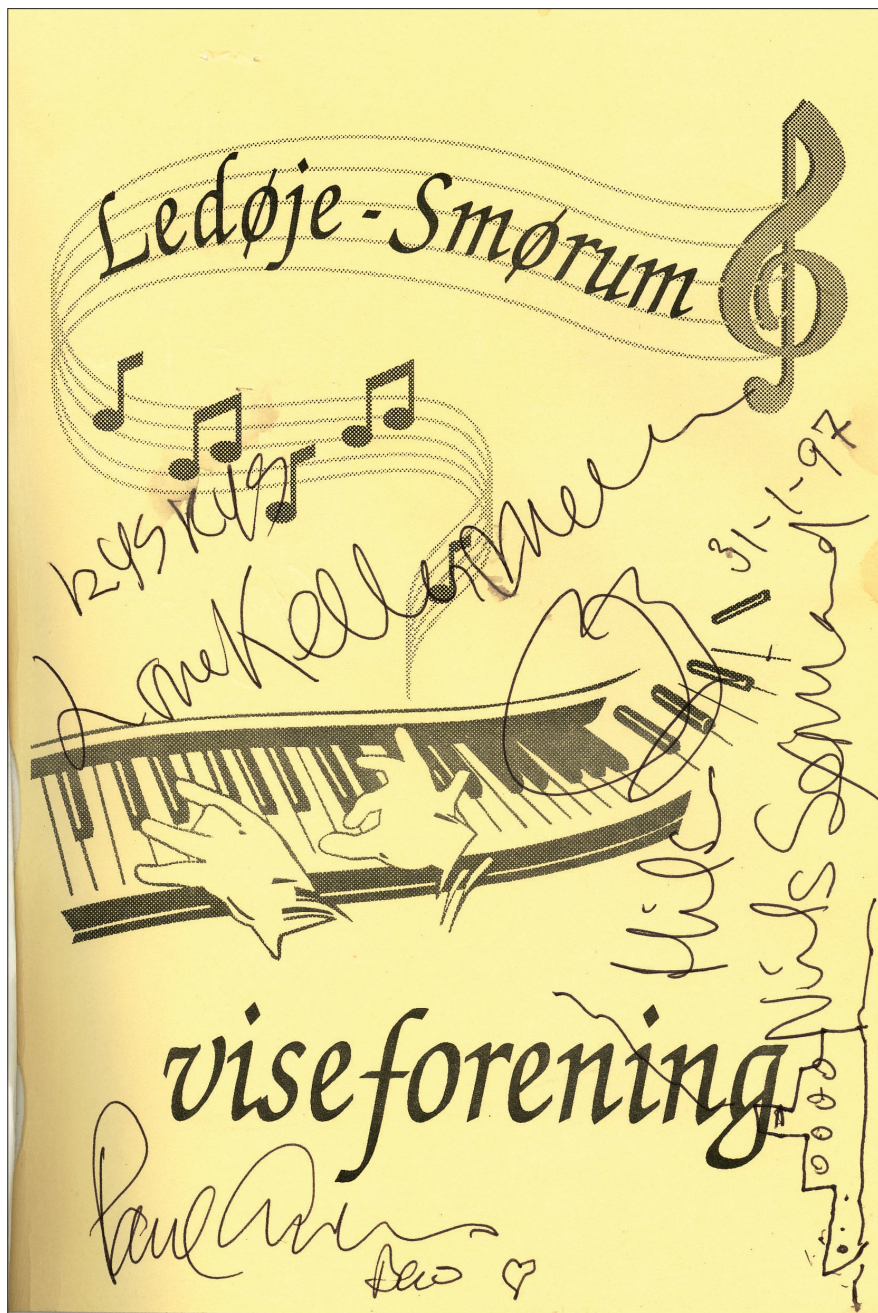
Det blev et vendepunkt, da Michael Vesterskov og Marianne Mortensen i 1992 flyttede til Ledøje. Via Sundman lærte bestyrelsen hurtigt de to at kende. De havde en meget stor berøringsflade i musikverdenen, hvilket betød, at Viseforeningen pludselig fik mange fantastiske dejlige navne på programmet til rimelige priser. Michael Vesterskovs, Marianne Mortensens og bestyrelsens egne ideer kombineret med en vis frækhed sikrede gennem en årrække et spændende repertoire. F. eks. så Hannelore en gang Lone Kellermann i tv og syntes, at det kunne være sjovt at få fat i hende til en viseaften. Hannelore slog Lone Kellermann op i telefonbogen, ringede hende op og spurgte, om hun kunne tænke sig at underholde på en viseaften. Lone spurgte, hvornår det skulle være, hvortil Hannelore svarede, at det skulle være den sidste fredag i januar. ”Sådan en skide januar sker der ikke en skid, så det vil jeg gerne,” lød svaret. Da aftenen oprandt, kom Lone Kellermann bragende med Sømanden og uden for aftalen en basist. Hannelore blev noget nervøs over den ikke aftalte tredjemand, men blev hurtigt beroliget. Det skulle hun ikke tænke på, prisen var den samme. Lone Kellermann klædte sig ud med bøllehat og frakke og sang bl.a. ”Kom hjem til Lillemor på Lyngbyvej”. Dette er bare et eksempel på nogle af de rigtig mange spændende kunstnere, der har optrådt i Viseforeningen. I flæng kan nævnes andre gode solister som Ivan Pedersen, Peter

Abrahamsen, Lasse & Mathilde, Erik Grip, Lille Palle, Poul Dissing, Sebastian og Benny Holst.

I 1996 fik Ledøje Forsamlingshus ny forpagter. Det var Merete Milland og hendes mand Jens Milland, og han var god til at sørge for mad og hygge, og det gav også en opgangsperiode for foreningen. Da han holdt op i 2007, gav det en vis turbulens, idet det blev for dyrt med både mad og drikkevarer.

Torsdag den 28. januar 2010 fejrede Ledøje-Smørum Viseforening sit 30 års jubilæum i Ledøje Forsamlingshus. Jubilæet skulle oprindeligt have været afholdt i forbindelse med viseaftenen den 29. januar, men da det var lykkedes at overtale den populære skuespiller og sanger, Kurt Ravn, til at komme og underholde den 28., blev viseaftenen mod sædvane flyttet fra fredag til torsdag. Forsamlingshuset blev pyntet op med balloner, serpentiner og flag. Der blev serveret festmiddag for de 130 deltagere, og viseforeningens husorkester varmede op, inden Kurt Ravn overtog scenen med sin pianist. Den populære sanger nåede vidt omkring i sit repertoire af både viser og operetter. Aftenen sluttede vanen tro med en svingom, og inden midnat kunne folk gå hjem efter en dejlig aften.

På generalforsamlingen den 14. april 2011 var der på grund af alvorlig sygdom behov for tre nye medlemmer i bestyrelsen, men det viste sig, at det kun var muligt at skaffe et, samtidig var det på det tidspunkt, kommunens tilskud til foreningen faldt væk. På den efterfølgende ekstraordinære generalforsamling blev det derfor enstemmigt vedtaget at nedlægge foreningen. Det var med vemod, at beslutningen om nedlæggelsen blev taget efter 31 år med fornøjelige aftener med hyggeligt samvær, fællessang og underholdning af mange dygtige kunstnere – både udefra og lokale.

Viseforeningens første dupligerede
 sangbog blev sunget helt i laser. I
 2001 fik viseforeningen derfor for
 sponsormidler lavet en fin, ny sang-
 bog på ABC-tryk. Den nye sangbog
 gav et pænt overskud, som i en pe-
 riode sikrede foreningen en bedre
 økonomi. Læg mærke til autograferne
 på forsiden.
 Scanning: Knud Remi Christensen.

LEDØJEVALSEN

Hvor kan du slippe for storbyens støj,
hvor mennesker skændes og kives?
Og hvor kan du undgå fabrikkerens røg
og finde et samfund, der trives?
Og hvor kan du mødes med nabo og ven
og synge en vise – ja, tyve – såmænd,
og få dit humør skruet opad på ny?
Ja, det kan du nemlig i Ledøje By.

Her har vi folk af forskellige slags.
Her´ bønder og mestre og svende,
og fans af Margrethe og flere af Marx.
Du lærer dem alle at kende.
For her kan du mødes med nabo og ven
og synge en vise – ja, tyve – såmænd,
og få dit humør skruet opad på ny?
Ja, det kan du nemlig i Ledøje By.

Og hvis du får kvalme af landsbyens fred,
og trænger til hektiske dage.
Så ligger storbyen jo lige herved.
Du kommer jo hurtigt tilbage.
For her kan du mødes med nabo og ven
og synge en vise – ja, tyve – såmænd,
og få dit humør skruet opad på ny?
Ja, det kan du nemlig i Ledøje By.

Mel. og tekst: Kaj Richard

SMØRUM VALS

Mel.: Herlig er sommernatten

Borte fra landsbyens larm og støj, der ligger Smørumnedre.
Langt fra fabrikkerens sure røg, en by vi holder af.
Villaer, rækkehuse og butik, vi har i Smørumnedre.
Hallen med meget aktivitet, et dejligt samlingssted.
Herlig er Smørumnedre, ingen kan få det bedre.
Haver og blomster med søer små, ønsker vi alle at titte på.
Herlig er Smørumnedre, unge og gamle ledere,
derfor vi alle kan danse os varm, i en Smørum vals.

Ikke så langtfra, men tæt derpå, der ligger Smørumovre.
Byen er gammel og kendt især, for hyggeligt miljø.
Marker og enge og gårde små, der pryder Smørumovre.
Bønder og landmænd, ja de er få, tilbage i vor by.
Herlig er Smørumovre. Hunde og katte der logrer.
Kirken og Kroen med gadekær, skønnest af alt, ja det ved enhver,
se blot på træernes kroner; lyt kun til fuglenes toner,
derfor vi alle kan danse os glad, i en Smørum Vals.

Tekst: Ingrid Jacobsen

Nye genstande

af Ledøje-Smørum Historisk Forenings registreringsgruppe ved Line Ludvigsen.

Foto: Fredi Paludan Bentsen.

2012 har været vores store jubilæumsår. Det har præget vores arrangementer og foredrag i løbet af året, ikke mindst det store velbesøgte åbent hus arrangement i juni. Her indviede vi vores nyeste udstilling, Drengæværelset fra 1970'erne. For at kunne lave en så autentisk udstilling som muligt efterlyste vi genstande fra 70'erne i Smånyt og i lokalaviserne. Vi modtog da også med stor glæde en lang række effekter, som i dag netop kan ses i udstillingen. En enkelt af disse er med i nedenstående udsnit af listen over indleveringer, vi modtog i 2011. Flere vil uden tvivl være med i næste års liste.

Vi modtager også meget gerne oplysninger eller historier om de indleverede ting, for rigtig spændende bliver det, når vi får overleveret historien bag den enkelte ting. Lidt af sådanne historier er forsøgt gengivet her.

I 2011 har vi bl.a. modtaget følgende:

Fra **Ida Svendsen**, Ledøje, bl.a.:

- **En skoletaske (a)** i læder. Indgår i Drengæværelset fra 1970'erne. Tasken har tilhørt givers datter, Lene, der brugte den i 70'erne.

Fra **Else Majgård**, Ledøje:

- **Katekismus**, fra 1952, brugt i Ledøje Skole.

Fra **Lis Pedersen**, Havrevej, bl.a.:

- **Kugleramme**, anvendt af giver til indøvning af tal og regning hjemme i 1940'erne. Der har oprindeligt siddet en lille tavle ved siden af kuglerammen.
- **Dukkemøbler** fra 1950'erne til dukkehus. Giver har selv fremstillet møblerne af bl.a. gamle cigar-kasser.
- **Lommeknive**, i alt 14 stykker, der har indgået i givers ægtefælles samling.
- **Børnebøger**, til læsning og oplæsning, bl.a. ”Diamanthsbaandet og andre fortællinger” og ”Snebolden og andre fortællinger”, begge fra serien ”Da de store var små”. Bøgerne er fra ”OTA's boggave”-udgivelserne.
- **12 fysikapparater**, bl.a. fem mindre voltmetre til elevbrug, samt ét større til demonstration. Apparaterne har været anvendt på Søagerskolen (tidl. Central-skolen) i årene 1960 til 1980, hvorefter de blev smidt ud og fundet af giver på Smørum Containerplads.

Fra **Hjørdis Baytz**, Mosevej, bl.a.:

- **En fin, sort hat**, der oprindeligt tilhørte en af givers bekendte, der var kommunekasserer. Siden brugte giver den selv med et fint rødt silkebånd om.
- **Et fint skrivesæt med to blækhus**, et arvestykke fra ægtefælles farfar. Har prydet brugers skrivebord.
- **En lille opsats (b)** med Hans og Grete med gedebukkevogn. Fremstillet af uglaseret porcelæn, også kaldet biskuit (dvs. brændt to gange). Stammer fra givers svigermor, født 1920. Har stået fremme til pynt.

Fra **Helle Herrmann-Petersson**, Sverige:

- **En violin med tilhørende violinkasse (c)**. Har tilhørt givers farfar, Axel Viggo Herrmann (1873 – 1960), der var lærer i Hove Skole fra 1900 til 1922, og i Ledøje Skole fra 1922 til 1937. Han tog eksamen fra Vesterbro Seminarium 1894 og havde været andenlærer i Vor Frue Skole i Roskilde i årene, før han tiltrådte stillingen i Hove.

Helle Herrmann-Petersson fortæller om sin farfar: ”Farfar var meget interesseret i samfundsspørgsmål, og jeg er blandt hans papirer stødt på håndskrevne dokumenter med tanker om de store industrielle fremskridt under hans levetid. Han var bl.a. en stor beundrer af Henry George, der levede i USA 1839-1897 og skrev en bog i 1879, ”Fremskridt og Fattigdom”, hvor han belyser de fattiges situation, når de fra landets fattigdom flyttede til de store byer i håb om et bedre liv, men blot for at opdage, at de her blev endnu fattigere. Det skete samtidig med, at Amerika blomstrede i og med industrien, hvor tilflytterne selv blev arbejdere med lange arbejdsdage, ussel løn og dårlige boliger og uden mulighed for selv at kunne dyrke grønsager etc. Henry Georges bog og tanker blev idégrundlaget for det danske politiske parti: Danmarks Retsforbund.”

- **Et stueorgel** fra ca. 1898, ligesom violinen har orglet tilhørt Axel Viggo Herrmann, der foruden at virke som lærer også var organist i henholdsvis Smørum Kirke (1900-1922) og Ledøje Kirke (1922-1937).
- **”Folkehøjskolens Melodibog (c)** – melodier til sangbog, ved Carl Nielsen, Thomas Laub, Oluf Ring og Thorvald Aagaard”. Wilhelm Hansen Musik Forlag 1940 (ny udgave, 1. udgaven var fra 1922). Bogen er udgivet af Foreningen for Højskoler og Landbrugsskoler. Melodibogen har tilhørt givers far, **Fritz Herrmann**, 1908-1983.

Fritz Herrmann ville ifølge datteren gerne have været tømrer, men ”eftersom man gennem fem generationer havde været lærere, var det for hans forældre selvklart, at sønnen også skulle gå ind i lærergerningen. Men i ferierne og på vinteraftener var far ivrig med at lave mange ting i træ: borde, stole, senge, og et flot fuglebord til mig.”

Fritz Herrmann fik lærereksamen i 1930 fra Jonstrup Seminarium, startede sine lærerår i Kildebrønde og Greve, hvorefter han kom til Ledøje Skole i 1937 for at afløse sin far, Axel Viggo Herrmann. I 1959 flyttede han til den nyopførte Centralskole (senere Søagerskolen) og boede i øvrigt over for skolen: Skebjergvej 14. Han var tillige organist i Ledøje Kirke i 28 år.

Helle Herrmann-Petersson fortæller i øvrigt: ”Både far og farfar havde stor interesse for og en stor viden om flora og fauna, hvilket fremgår tydeligt i ”Naturhistoriske optegnelser”. Farfar Axel begyndte med optegnelser i 1913. Eleverne kom til ham og fortalte, når de havde set forårstegn i naturen, f.eks. at de havde hørt lærken, set stæren, fundet en rede med æg osv. Alt dette blev skrevet ind i en bog med dato og navn på det barn, der rapporterede. Da farfar sluttede som lærer i 1937, fortsatte min far, Fritz, med optegnelserne til og med 1954.”

Fra **Niels Erik Andersen**, Veksø:

- **En Kodak filmoptager**, som giver brugte i 1960’erne til at filme oplevelser med.
- **En høj hat (d)**, der kunne klappes sammen, samt æske til at opbevare den i. I hattens bund står ”Welt Klaphut” ”Beste Marke”. Givers far brugte den i Sønderjylland ved begravelser o.l. i årene 1926 til 1957.

Fra **Jette Sander**, Dyvelåsen:

- **Seks tallerkner (e)**, med blå snerler. Stammer fra Niels og Sofie Rasmussen, Ledøje Bygade 28, givers oldeforældre. Parret boede i hele deres liv i Ledøje. Niels var træskomager. De havde 6 børn og var ved deres guldbryllup i 1921 henholdsvis 79 og 74 år. Sofie blev 93 år. Vi har tidligere modtaget parrets bornholmerur fra starten af 1800-tallet. Det kan i dag ses i stadsstuen i Smørum Gamle Skole.

Fra **Helga Okkels**, Nøddelunden, bl.a.:

- **Dukkestel og dukkekøkkentøj**, såsom gryde, gasapparat, æbleskivepande, strygejern, kopper og kander. Alt sammen fra givers mor, Else Okkels, der boede i Stangkær 2.
- **En købmandsbutik i træ og en dukkekommode (f)**, ligeledes legetøj fra Else Okkels' bo.
- **Serveringsbakke** af papmache bemalet med blomster. Har også tilhørt Else Okkels.
- **To fotoapparater**, et Agfa med etui (Click II, Achromat 1:8,8) og et Box Camera ("Duo-ensign for portraits and views").

Mange af de ting, vi modtager, kommer i første omgang til at stå på vores lager, men kan fra tid til anden finde anvendelse i udvikling af udstillinger o.l. Har man interesse i at se specifikke ting, som evt. findes på lageret, er man velkommen til at komme på besøg, når vi har en af vores registreringsaftener (se Smånyt).

c

d

Turen til Norditalien

af Svend Waltenburg

Der var på sidste års tur til Sicilien så stor begejstring for guiden Bente Toft Eriksen, at man gerne ville af sted med hende igen. Hun foreslog da en tur til Norditalien, som under hendes kyndige ledelse blev gennemført i perioden 7. til 14. oktober 2012 med 35 medlemmer, hvoraf de fleste var ”gamle elever”.

Den første dag måtte vi ligesom sidste år stå op nærmest midt om natten for at blive fragtet med ”Jyttes Bus” til lufthavnen, og efter et par timers behagelig flyvning landede vi om formiddagen i Milano, hvor Bente og den flinke chauffør Giovanni ventede på os med en turistbus. Rent vejrmæssigt blev vi også godt modtaget med solskin og behagelige 24°. Vi kørte straks vestpå til den lille by **Sizzano**, hvor vi besøgte en vingård og spiste frokost. Derefter gik det nordpå til **Arona** i den sydlige ende af **Lago Maggiore**. Her er den største turistattraktion bronzestatuen, **Colosso di San Carlo**, rejst i 1698 til minde om Carlo Borromeo (1538 – 84), der var ærkebiskop af Milano og blev helgenkåret i 1610. Og den er virkelig kolossal; med sine 35 m er den næsten lige så høj som Rundetårn, og da den er hul indeni, kunne de mest energiske stige den hellegemand til hovedet ad en ganske smal og stejl trappe og nyde den storslåede udsigt over søen. Sidst på eftermiddagen kørte vi op langs søens vestside og blev indkvarteret på et udmærket hotel i den lille hyggelige by **Pallanza**, som skulle være vores base i den kommende uge.

Den følgende dag var vi på en heldagsudflugt med båd til de tre små **Borromeo-øer**, der kaldes således, da de siden det 13. årh. har været i den indflydelsesrige og tydeligvis meget velhavende Borromeo-families eje. På

Isola Madre så vi en meget smukt anlagt botanisk have med omvandrede sjældne *hvide* påfugle og guldfasener, den genrejste kæmpecypres, der var blevet væltet af en skypumpe for nogle år siden og Villa Borromeo. På **Isola dei Pescatori** (Fiskerøen) så vi bl.a. en lille kirke med fire sølvbuster af tidligere ærkebisper af Milano fra Borromeo-familien. Til sidst så vi **Isola Bella** med det imponerende Borromeo-Slot med tilhørende haveanlæg fra det 17. årh. Slottet var overdådigt indrettet og rummede bl.a. en interessant samling marionetdukker.

Tredje dag bød på en heldagsudflugt med bus til Italiens næststørste by **Milano** (1.3 mill. indb. uden forstæder), et økonomisk kraftcenter midt på Posletten i provinsen Lombardiet. Byen blev anlagt af keltere, men blev i 222 f.Kr. erobret af romerne, der kaldte den Mediolanum (midt på sletten). Milano var en overgang de vestromerske kejseres residensby, men førte efter Det vestromerske Riges opløsning i 476 i de følgende århundreder en omtumlet tilværelse under skiftende herskere: Longobarder, Karl den Store, tysk-romerske og habsburgske kejsere og Napoleon, inden den i 1859 blev indlemmet i det genopståede Italien. Vi blev sat af ved Castello Sforzesco, hertugslægten Sforzas store fæstning fra 2. halvdel af 15. årh., og Bente førte os derpå bl.a. til Galleria Vittorio Emanuele II ved Domkirkepladsen, de store overdækkede forretningsgader, der blev opført 1865–77, og bagefter til – formentlig – en af verdens dyreste forretningsgader, Montenaполеone med absurde priser på op til 35.000 kr. for en enkelt kjole. Af letforståelige grunde blev det kun til ”window-shopping”. De, der hjemmefra havde bestilt

*Rejseholdet er her samlet foran den store og overdådige barokhave på Isola Bella, en af de tre Borremeo-øer.
Foto: Holger Agerskov.*

og købt billet til ”Den sidste Nadver”, blev derpå kørt til Santa Maria delle Grazie-kirken for at opleve det berømte billede, som Leonardo da Vinci malede på en af kirkens mure 1495 – 98. På grund af det skrøbelige underlag begyndte det imidlertid snart at skalle af, og i 1577 betegnedes billedet som så ødelagt, at personerne ikke længere kunne genkendes. I 1652 havde man så ringe respekt for mesterværket, at man lod muren gennembryde af en dør, der ødelagde den nederste del af midten af billedet. Døren blev dog senere muret til igen, og der er siden hen udført utallige mere eller mindre vellykkede forsøg på at restaurere og rekonstruere billedet. Herefter havde vi et par timer til at opleve byens centrum på egen hånd, og vi var

endnu engang begunstiget af dejligt vejr med op til 24°. Vi så den med rette berømte domkirke, Il Duomo, hvis hvide marmor glimtede i solen. Dette kolossale bygningsværk, verdens 4. største kirke, påbegyndtes i 1386 og blev indviet i 1577. Der blev imidlertid bygget videre i de følgende århundreder. Det knap 109 m høje spir blev f.eks. tilføjet i 1762, og da Napoleon i 1805 lod sig krone til konge af Italien i domkirken, beordrede han facaden bygget færdig. Så sent som i 1965 blev der tilføjet en ny port, og facaden blev gennemgribende renoveret 2003-09. Hovedindtrykket er gotisk, men pga. den lange byggeperiode er der også elementer fra barok og renæssance. Kirken prydes udvendigt af 135 spir eller tårne og over 2.000 marmor-

statuer. Mod betaling var der adgang til taget, hvorfra der var en storslået udsigt. I krypten sås de jordiske rester af San Carlo Borromeo (ham med den kolossale bronzestatue). Enkelte så også den verdensberømte Scala-Opera, Teatro alla Scala fra 1778 med 3.000 tilskuerpladser. Til sammenligning har Det kgl. Teater i København 1600 og Operahuset 1700 sæder. La Scala blev en del beskadiget af bomber i 1943, men genåbnede i 1946.

Næste dag var til fri disposition, men vi tog på Bentes anbefaling næsten alle med rutebåden til **Luino** i den nordøstlige ende af Lago Maggiore til Norditaliens største marked. Og det var virkelig stort: Voldsom trængsel og alarm i de endeløse rækker af boder med det sædvanlige udbud af tøj, sko, tasker, bæltter, husgeråd mv. i vekslende kvalitet. Mest interessant var fødevarerdivisionen med et overdådigt udbud af pølser, ost, grøntsager og frugt med så rundhændede smagsprøver, at man burde have undværet frokosten.

Femte dag kørte vi med bussen til **Lago d'Orta**, en mindre nabosø mod vest, hvor vi først besøgte endnu et marked i **Omegna** og siden kørte længere sydpå til **Orta** og med et lille veterantog op ad det hellige bjerg **Sacro Monte di Orta**, hvor vi genoplivede den stolte tradition fra tidligere ture med Bodil & Erik med "frokost i det grønne". Desværre var vejret slået om; det var overskyet og køligt, men det blev alligevel en meget hyggelig og nostalgisk oplevelse for 'veteranerne'. Efter at have set nogle af de 20 kapeller på bjergsiden fra 1600- og 1700-tallet, hvis freskoer illustrerer den hellige Frans af Assisis liv (1182-1226) gik det atter ned til den lille hyggelige by Orta. Herfra tog vi i mindre både over til den lille ø **Isola San Giulio** med et kloster, en kirke, en meditativ sti rundt om øen og – ikke at forglemme – hyggelige restauranter og kaffebarer.

Programmet for turens sjette dag var en heldagsudflugt nordpå til **Ticino**, den sydlige italiensktalende kanton i Schweiz. Vi sejlede først til **Laveno**, og herfra kørte vi til grænsebyen Ponte Tresa ved **Lago di Lugano**. Da

Schweiz (endnu) ikke er medlem af EU, var der grænsekontrol og en laaang bilkø, der sneglede sig af sted i ét spor. Eventuelle modstandere af EU bør erindre sig, at sådan var det for år tilbage ved samtlige grænser i Europa! Schweiz er jo bl.a. berømt for sin chokolade, og lige på den anden side af grænsen lå der meget passende en chokoladefabrik ved navn "Alprose". Efter et hastigt besøg i produktionsanlægget kastede vi os over de gratis og rigelige smagsprøver, der virkede efter hensigten - der var vist ikke ret mange, der ikke købte nogle lækkerier med hjem! Herefter gik det videre nordpå til **Lugano**, hvor vi så en gammel franciskanerkirke og holdt frokostpause. Turens sidste stop var i **Locarno** ved den nordlige ende af Lago Maggiore, inden det atter gik hjemad ad en smuk vej langs vestsiden af søen.

Turens næstsidste dag var til fri disposition. Bente havde bl.a. foreslået en sejltur til **Stresa**, hvorfra der går en svævebane op til **Monte Mottarone**, der ligger næsten 1500 m over havet, så der må være en fantastisk udsigt over søen i godt vejr. Men der var desværre overskyet og diset med regn i luften, så meningene var lidt delte. En mindre gruppe trodsede vejret og drog op i højden, andre tog til endnu et marked i nabobyen **Intra**, og bagefter holdt knap halvdelen af gruppen et meget hyggeligt restegilde fra "frokosten i det grønne" på et af hotellets værelser, mens regnen strømmede ned udenfor. Der var fin afskedsmiddag på hotellet om aftenen, og den gode mad krydrede med diverse festlige indslag: Inspireret af de mange markeder indøvede Svend "Jens, i morgen er det markedsdaw" som kanon, Bent fortalte finurlige vittigheder, og Finn gav traditionen tro "Johan på steppen" til bedste med det gribende omkvæd om "én tønne islandske sild med silde-oooooooo-lie i", som kun han kan gøre det. Næste morgen var det tidligt op og med fly fra Milano tilbage til den danske kulde og regn. Tak til bestyrelse, rejseleder og chauffør for en dejlig tur.

Lokalarkivet 2012

af Rolf Kjær-Hansen, arkiv- og museumsleder, Egedal Arkiver og Museum

Årets gang på arkivet er fortsat præget af registrering og konvertering af oplysninger til registreringssystemet Basis, hvor det med tiden vil være muligt at søge i arkivets database og billedsamling på internettet. I arkivet er der foretaget en mindre lokalemæssig rokade, der har betydet, at redigering af video og konvertering af film/tv har fået bedre pladsforhold, og der er oprettet et selvstændigt rum til kopimaskine og mikrofilmlæsere. Glædeligt er også tilstrømningen til arkivet af besøgende, der søger hjælp til slægtsforskning eller andre historiske spørgsmål. En stigende andel af forespørgslerne sker nu elektronisk via mail, så det er henvendelser fra hele landet, der besvares. Der har i år været afholdt kvartalsvise arkivmøder i Lokalarkivet. I samarbejde med Egedal Bibliotekerne afholdtes et enkelt, meget velbesøgt kursus i slægtsforskning. I august blev der afholdt studietur til Hammermøllen i Hellebæk for medarbejdere og de øvrige frivillige i Egedal Arkiver og Museum. Samarbejdet med Ledøje-Smørum Historisk Forening og Slægtshistorisk Forening har som tidligere fungeret glimrende. En af årets større aktiviteter var i juni at arrangere fejringen af 100-året for udgravningen af ”De svenske Grave”.

I samarbejde med Ledøje-Smørum Historisk Forening, arkivets mange frivillige medarbejdere og en velvillig økonomisk støtte fra Kultur- og fritidsudvalget i Egedal Kommune blev der skabt en spændende dag med mange historiske indslag og aktiviteter. Dagen bød

på historiske oplevelser for hele familien: Sjællandske Musketergarde forestod saluttering med kanon og sortkrudtskydning med musket. Historiegruppen Historia Dania fortalte om dragter fra 1600-tallet og gav eksempler på sang og musik fra Christian d. Fjerdens hofkomponist John Dowland. Rollespilsakademiet genopførte Smørumbøndernes overfald på svenskerne. Steen Asger Jensen holdt et oplæg, hvor baggrunden og historien om Svenskestenen blev fortalt. Musikgruppen Fabel spillede koncert på bl.a. viola di gamba. Der var en lille udstilling med genstande og bøger fra Historisk Forening. I spiseteltet var der hektisk aktivitet ved grillen, hvor de hjemmelavede pølser blev vendt, og det velbryggede øl fra Skovlyst i Hareskoven blev serveret. Det var en travl, meget vellykket dag, som måske kan udvikle sig til en årligt tilbagevendende begivenhed i Smørum.

På tur til Hammermøllen. Foto: Fredi Paludan Bentsen.

Historisk Forening 2012

af Anni Agerskov

Dette år har på mange måder været præget af foreningens 40 års jubilæum. Forberedelserne begyndte allerede i foråret 2011, hvor den overordnede plan blev lagt. Senere kom annonceringer efter ting til 70'ere drengeværelset, fremstilling af 2012-kalenderen og planlægning af både reception og åbenthusarrangement. Mange mennesker skulle inviteres og mange ting passe sammen.

Endelig oprandt festweekenden, hvor der om fredagen den 8. juni var reception for alle tidligere og nuværende medlemmer af bestyrelsen, samarbejdspartnere, sponsorer og venner fra bl.a. andre foreninger. Det blev nogle festlige timer, hvor alle tidligere og nuværende formænd på skift fortalte om deres formandsperiode. Vi var også så heldige at kunne afsløre et stort maleri af sognerådet i 1921. Foreningen nåede at købe det inden jubilæet af Jens Peter Smørum, hvis farfar var Jens Smørum, daværende sognerådsmedlem. Desuden kunne et meget autentisk drengeværelse fra 70'erne, takket være mange givere og udlånere, afsløres.

Lørdag den 9. juni oprandt med strålende sol i den ellers lidt ustabile vejrperiode, og vejret holdt under hele arrangementet, der skulle foregå udendørs med stor gymnastikopvisning, folkedans, sangkor, snobrøds- og pandekagebagning, bolsjekoening m.m. Der kom rigtig mange mennesker, og alle både de frivillige hjælpere og bestyrelsen havde rygende travlt. Det blev en uforglemmelig dejlig dag. Tak til alle jer, der lagde så mange kræfter i den.

Arrangementer

Efter generalforsamlingen fik vi en ny kasserer, Niels Henrik Rank, der heldigvis som revisor i foreningen er kendt med arbejdet i forvejen. Nye revisorer blev Ebbe Engmark og Svend Waltenburg, og som ny suppleant blev Birgit Kragh Larsen valgt. Velkommen til jer alle.

I løbet af året er der holdt 11 bestyrelsesmøder, og arrangementsudvalget har igen stået for et vellykket program. Her i jubilæumsåret er foreningens tilbud inspireret af programmet for 40 år siden. Det første arrangement var en sommertur til Lejre, som desværre måtte aflyses på grund af for få tilmeldte. Dernæst fulgte to foredrag, det ene om "Edelgaves Historie" ved Jens Henrik Jønsson, og det andet om "Landskabets historie" ved Steen Asger Jensen. Ud over disse arrangementer har der været et foredrag om "Sagnlandet Lejre" ved Tanja Meyer, fire ture til følgende steder: Horserødlejrens Museum, Vor Frelsers Kirke, Det gamle Holmen og Københavns Museum, mens den årlige udlandsrejse gik til Norditalien. Busturen rundt i Egedal, arrangeret i samarbejde med de to andre historiske foreninger i kommunen, var atter velbesøgt, selvom der i år skulle betales for billetterne. Af nye tiltag deltog foreningen i to andre arrangementer. Det ene var en spændende og velbesøgt dag ved Svenskestenen i samarbejde med Egedal Arkiver og Museum, og det andet var i Golden Days i september med foredrag og panelsnak om "Skoleminder fra 50'erne". Årets sidste arrangement bliver receptionen for Årsskriftet. Dejligt er det, at både foredrag og ture er velbesøgte, og ofte er der medlemmer på venteliste, så hurtig tilmelding anbefales.

Arbejdsgrupper

Desværre har vi i påsken i år mistet et menneske, som har sat sig dybe spor i vor forening, nemlig Lisbeth Bentsen. Efter mange års sygdom måtte hun bukke under for den. Hun var den, der fik styr på den elektroniske registrering, hvilket er en utrolig stor hjælp i det store arbejde med at få et overblik over og at registrere de mange indkomne genstande. Hun har også i tidens løb beriget Årsskriftet med flere spændende artikler. Hun er savnet.

Registreringsarbejdet bliver nu varetaget af Knud Larsen og Birthe Dahl. Også resten af registreringsgruppen har i årets løb knoklet med mange nye indkomne genstande ikke mindst alle de, der blev afleveret i forbindelse med drengæværelset. Vi er glade for, at så mange betænker os. Vi er dog ved at mangle opbeva-

ringsplads, så her er en ny udfordring på vej. Arbejds- og registreringsgruppen har været samlet 17 gange i årets løb, og det praktiske arbejde har især bestået i at istandsætte drengæværelset, der skulle males for at fremstå så autentisk som muligt.

Knud Remi Christensen er stadig primus motor i at fremvise og fortælle om vore historiske udstillinger. Sammen med et par andre har han igen i år i sommerferien fortalt om og vist skolestuen frem for skolebørn, og den første søndag i måneden holder han Smørum gl. Skole åbent for alle interesserede.

Tak

Til slut bringer jeg en stor tak til alle de ovennævnte. Kun ved deres indsats er det muligt at drive en forening med det nuværende høje aktivitetsniveau. Til sidst vil jeg også rette en speciel tak til vore sponsorer, som gør det muligt at udgive Årsskriftet, og til kommunen, som bl.a. gav tilskud til, at vi kunne give jubilæet en historisk drejning. Rigtig glædelig jul og et godt nytår til alle vore medlemmer og venner.

Børn modtager instruktion før det drabelige slag mellem svenske krigere og Smørum's bønder.

Foto:

Fredi Paludan Bentsen.

En stor tak til vore sponsorer, der gør det muligt at udgive Årsskrift 2012

Benny Johansen & Sønner A/S, Kirkevej 8, Ledøje

Buehøjgård Møbler A/S, Hove Bygade 4, Hove

Dansk Lokalhistorisk Forening

Gartneriet Rosenlund v/Åge Jacobsen, Skebjergvej 33, Smørumnedre

Murermester Brdr. Theisen, Rugvej 7, Smørumvang

Nordea A/S (Smørum afd.), Flodvej 75, Smørumcentret

Oticon Fonden, William Demants og Hustru Ida Emilies Fond

Realmæglerne, Viggo Axelsen, Flodvej 73B, Smørumcentret

Restaurant Kongemosen, Kongemosen 1, Smørumnedre

Skorstensfejer René Tausø Bak

SKP, Tømrer- & Snedkerfirma, Tørveslettevej 5, Smørumnedre

Smørum VVS, Kirkevangelen 7, Smørumovre

